

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 27 (667) ■ 17 iyul 2013

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

«10 ilin dövlət adamı»...

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkiyənin nüfuzlu «Ekovitrin» jurnalı tərəfindən keçirilmiş rəy sorğusunun nəticələrinə görə, türk dövlətləri, Orta Asiya və Cənubi Qafqaz üzrə «10 ilin dövlət adamı» seçilib.

Jurnal dövlətimizin başçısının səmərəli fəaliyyətini - qətiyyətli, uğurlu, pragmatik və uzaqgörən siyasətini, yürütdüyü daxili və xarici siyasətin mühüm detallarını təhlil edərək, onu bu yüksək ada layiq görüb. Dünyanın nüfuzlu və inkişaf etmiş ölkələrinin iqtisad-siyasi dairələrinin diqqət mərkəzində olan bu dərəcə adətən ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi sahələrdə yüksək uğurlara imza atan siyasi liderlərin fəaliyyətinə geniş yer verir. Bu mənada, jurnalın keçirdiyi rəy sorğusuna əsasən Azərbaycan Prezidentinin «10 ilin dövlət adamı» seçilməsi mühüm və ciddi siyasi hadisə hesab oluna bilər.

Nəşrdə qeyd olunur ki, son 10 ildə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan sürətlə inkişaf edib və dünyanın nüfuzlu ölkələrindən birinə çevrilib. Cənab İlham Əliyevin ötən onillik fəaliyyət dövrü müasir dövlət idarəetmə sisteminin peşəkar siyasi lideri zirvəsinə ucalmış şəxsiyyət kimi obrazının bütün çalarlarını canlandırır. Ulu öndərin varisi kimi ilk fəaliyyət manifestini açıq elan edən cənab İlham Əliyev həm də Azərbaycanın siyasi həyatında «sınaq ili» hesab olunan tarixi keçid mərhələsinin uğurlu tamamlanmasına nail olmuş lider sayıla bilər. Cənab Prezidentin özünün qeyd etdiyi kimi: «2003-cü il ölkəmiz üçün bir sınaq ili idi. Həm dövlətçiliyimizin əsaslarının nə qədər güclü olduğunu elə bil ki, tarix sınağırdı, eyni zamanda, Yeni Azərbaycan Partiyasının öz liderinə, dövlətçiliyə nə qədər sadıq olduğunu tarix sınaqdan keçirirdi. Bütün bu sınaqlardan biz daha da güclənmiş şəkildə çıxa bildik».

2003-cü ildən sonrakı dövr Azərbaycanın siyasi, iqtisadi, sosial, ictimai, humanitar, elmi-mədəni həyatında tamamilə yeni proseslərin baş verdiyi bir tarixi dövrüdür və bu mərhələ ölkə iqtisadiyyatında yeniləşmə və keyfiyyət dəyişikliklərinin baş verdiyi bir mərhələ hesab olunmaqla, qarşıda modernləşmə üçün geniş imkanların başlanğıc tarixi kimi də səciyyələndirilə bilər. Azərbaycanın gələcəyinin təminatçısı olan ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli inkişaf doktrinasını yeni dövrün iqtisadi meyarları əsasında zənginləşdirən Prezident İlham Əliyev ulu öndərin yaratdığı zəngin idarəçilik institutunun möhkəm dayaqları üzərində yeni dövrün reallıqları nəzərə alınmaqla çevik, unikal, modern bir idarəetmə platforması formalaşdırıb. Bu, dövlət idarəetmə aparatı sistemində mükəmməl və demokratik meyarlara əsaslanan unikal idarəetmə formullarını müəyyən etməklə, Azərbaycanın milli dövlətçiliyinin möhkəmlənməsinə baza yaradır, bölgə ölkələrinin geniş əməkdaşlıq vektorlarının mühüm prinsiplərini əks etdirir.

2004-cü ildən təbii olaraq başlanılan «Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı»nın icrası bütün bölgələrin hərtərəfli və tarazlı sosial-iqtisadi tərəqqisinə yol açdı, paytaxtla arasındakı fərqin azalmasına səbəb

oldu. Bu proqram ümumilikdə Azərbaycanın iqtisadi inkişafına təkən verərək makroiqtisadi sabitliyin möhkəmlənməsinə mükəmməl baza yaradı.

Regionlardakı mövcud əmək etibarlılıqlarından, təbii və iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə edilməsi bölgələr arasında iqtisadi tarazlığın bərpası, yeni iş yerlərinin yaradılmasına, əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsinə və bütövlükdə bütün rayonların sosial həyatında ciddi dəyişikliklərə gətirib çıxardı. 1 milyon nəfərə yaxın insanın iş yerləri ilə təmin olunması, məşğulluq strategiyasının mühüm uğurları regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının məzmununun bir-birə sosial xarakter daşdığı və insan amilinə söykəndiyini şərtləndirir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən uğurlu siyasət nəticəsində qısa müddət ərzində respublikamızın keçid dövrünə son verməsinə və yeni innovativ inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına nail olunub. Azərbaycanın postsovet ölkəsi skolasından çıxıb yeni modern formada yüksək inkişaf proqnozları ilə irəliləyən güclü statusa malik ölkə kimi səciyyələndirmək daha düzgündür. Keçid iqtisadiyyatı ilə yeni əsrin ilk onilliyində vidalaşan ölkəmizin tərəqqi və milli inkişafının istiqamətlərini müəyyən edən iqtisadi modelin təbii prosesi də uzaqgörən bir siyasi taktika ilə həyata keçməyə başladı.

Ötən 10 ildə Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması, sistemli şəkildə demokratik islahatların miqyasının genişlənməsi, söz və fikir azadlığının inkişafına xidmət edən davamlı tədbirlərin həyata keçirilməsi, bazar iqtisadiyyatının təmin edilməsi, sosial siyasətin dərinləşməsi və digər sahələrdə əhəmiyyətli irəliləyişlər əldə olunub. Azərbaycan tamamilə yeni inkişaf mərhələsinə daxil olub və özünün mükəmməl iqtisadi modelini təbii etməklə davamlı və pozitiv artım meylləri əldə edib. Ölkə iqtisadiyyatı son illərdə inkişaf dinamikasına və artım meyllərinə görə fərqlənməklə bərabər, həm də iqtisadi və sosial idarəetmədə yeni modernizasiya elementlərinin təbii olmasına diqqətli cəlb edir.

Azərbaycanın dövlət başçısının

müəyyən etdiyi iqtisadiyyatın çoxşaxəli inkişafı ilə bağlı strateji xəttə uyğun olaraq, hökumət zəngin neft resurslarının satışından daxil olan valyuta ehtiyatlarını səmərəli şəkildə xərcləməklə iqtisadiyyatın bütün sektorlarının dinamik inkişafı üçün əlverişli baza yaratmağa nail olub. Neft gəlirlərinin daxili sərmayələrə yönəldilməsi son illər ərzində iqtisadi və sosial bölmələrdə inkişaf meyllərinin yaranmasında mühüm rol oynayıb. Həm ölkə daxilində, həm də respublikamızdan kənar həyata keçirilən strateji layihələrin maliyyələşdirilməsində neftdən daxil olan vəsaitlərin həcmi ilbəil artır. Bu siyasət diversifikasiya strategiyasının reallaşması üçün qarşıya qoyulmuş hədəflərə çatmaq üçün mübit şərait yaradıb, çoxşaxəli iqtisadiyyatın hərəkətini sürətləndirib.

2003-2013-cü illərdə həyata keçirilən yeni iqtisadi doktrina sayəsində milli iqtisadiyyatın həcmi son 10 ildə 3,4 dəfə böyüyüb. Hazırda Cənubi Qafqazda istehsal olunan ÜDM-in 80, strateji valyuta ehtiyatlarının 91%-ə qədəri Azərbaycanın payına düşür. Ölkə iqtisadiyyatının ağırlıq dərəcəsinə təsəvvür etmək üçün açıq bir meyar nəzərə çatdıraraq: Azərbaycanın ÜDM-in 1%-lik nominal artımı təxminən 1,5 milyard dollar təşkil etdiyi halda, bu göstərici Gürcüstanda cəmi 160 milyon dollara bərabərdir. Ölkədə qeyri-neft iqtisadiyyatı 3 dəfə artıb.

Adambaşına düşən milli gəlir paritet qiymətlərlə 10 min dollara çatıb, Azərbaycan orta gəlirli ölkəyə çevrilib. Bunun üçün cəmi 3 il kifayət etmişdir. Halbuki dünya praktikasında orta gəlirli ölkəyə çevrilmək üçün təxminən 11 il vaxt tələb olunur. Ölkəmiz son 10 ildə sürətli iqtisadi artım və makroiqtisadi sabitlik hədəflərini müvəffəqiyyətlə balanslaşdırıb - inflyasiya berrəqəmli səviyyədə qorunmaqla əhalinin gəlirlərinin artım tempindən əhəmiyyətli dərəcədə az olub, habelə manatın məzənnəsinin sabitliyi təmin edilib, regionda ən dayanıqlı və etibarlı valyutaya çevrilməsinə nail olunub. Hazırda Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi 47 milyard ABŞ dollarını ötib ki, bu da ölkəyə idxalın təxminən 3 il ərzində fasiləsiz şəkildə maliyyələşdirilməsinə kifayət edir. Bu vəsait xarici dövlət borcunu təxminən 11 dəfə üstələyir.

Valyuta ehtiyatlarının ÜDM-dəki çəkisinə görə Azərbaycan dünyada lider ölkələrdən birinə çevrilib.

Ölkəmiz Prezident İlham Əliyevlə yeni uğurların və uzunömürlü xoşbəxt gələcəyinin astanasındadır. Azərbaycan yaxın onillikdə iqtisadiyyatın məzmununu, sosial islahatların keyfiyyətini və ümumilikdə, ictimai-sosial yaşayış formullarını dəyişməklə ən yüksək keyfiyyətli həyat şəraiti təmin edən makrosivil cəmiyyətin qurulmasını strateji hədəflərə çevirib. Respublikamızda qeyri-neft sektorunun yüksək inkişaf perspektivləri iqtisadiyyatın diversifikasiyası üçün başlıca stimullardan biridir və yeni strateji plana əsasən Azərbaycan yaxın onillikdə qeyri-neft məhsullarının ixracatçısı kimi dünyada böyük nüfuzla malik olmağı qarşıya məqsəd qoyub. Təbii ki, ilkin mərhələdə iqtisadiyyatın diversifikasiyasının sürətləndirilməsi üçün neftdən daxil olan vəsaitlərin həcmi xüsusi rol oynayacaq. Həyata keçirilən məqsədyönlü investisiya proqramlarının icrası nəticəsində neftdən kənar sahələr valyutatutumlu olmaqla, gələcək iqtisadi inkişaf üçün dərin zəmin yaradır.

Yeni onillikdə demokratik cəmiyyətin, liberal bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadi siyasətin yeni müstəvidə və modern mərhələdə gücləndirilməsi, neft gəlirlərinin məqsədyönlü idarə olunması və birbaşa insan amilinə, yəni intellektual kapitala yönəldilməsi, qeyri-neft sahələrinin innovativ iqtisadiyyatın baş xəttinə çevrilməsi, kiberinformasiya cəmiyyətinin formalaşdırılması, ən yeni kreativ texnologiyaların meydana gətirilməsi də Prezident İlham Əliyevin hədəflədiyi sahələrdir: «Əlbəttə, bu reallıq bizə imkan verir ki, gələcəyə nikbinliklə baxaq, öz gələcəyimizi planlaşdırıq və biz gələcəyimizi planlaşdırırıq. Artıq biz «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasının həyata keçirilməsi ilə məşğuluq. Biz gələcəyə baxırıq. Bu gün Azərbaycanda icra edilən layihələr gələcəyə yönəldilibdir. Biz elə etməliyik ki, bundan sonra da onilliklər ərzində ölkəmizin uğurlu, dayanıqlı inkişafı təmin olunsun».

Azərbaycanın inkişaf şüarı «müasir dövlət, güclü iqtisadiyyat, yüksək sosial rifah» prinsipi ilə davam etdirilir.

Azərbaycan jurnalistlərinin VI qurultayının iştirakçılarna

Hörmətli qurultay nümayəndələri, Sizi salamlayır və növbəti ali toplantınızın işə başlaması münasibətilə ürək-dən təbrik edirik.

Azərbaycan Respublikasında siyasi plüralizmin təmin edilməsi, kütləvi informasiya vasitələrinin sərbəst fəaliyyətinə əlverişli şərait yaradılması dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. 1993-cü ildən sonra ölkədə həyata keçirilən ardıcıl islahatlar nəticəsində söz və məlumat azadlığını məhdudlaşdıran bütün sünə maneələr aradan qaldırılmış, kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericilik beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış və milli mətbuatın maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmişdir.

Azərbaycan jurnalistlərinin I qurultayında mətbuatın özünütənzimləmə orqanı kimi yaradılmış Mətbuat Şurası media-dövlət və media-cəmiyyət münasibətlərinin müasir beynəlxalq təcrübəyə uyğun nizamlanmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Mətbuat Şurasının fəaliyyəti bütövlükdə Azərbaycan jurnalistikasının inkişafına, dövlət orqanları, vətəndaşlarla mətbuat arasında münasibətlərin tənzimlənməsinə, jurnalistlərin peşəkarlığının yüksəlməsinə, söz və məlumat azadlığından sui-istifadə hallarının qarşısının alınmasına xidmət etmişdir.

Bu gün ölkəmizin artan imkanları kütləvi informasiya vasitələrinin, o cümlədən milli mətbuatımızın inkişafı üçün kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə şərait yaratmışdır. Azərbaycan hökuməti redaksiyaların maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, jurnalistlərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və digər istiqamətlər üzrə ardıcıl tədbirlər həyata keçirir. Kütləvi informasiya vasitələrinə dövlət dəstəyinin əsas məqsədi müstəqil, peşəkar, rəqabətə davamlı, eyni zamanda milli şüur və vətənpərvərlik prinsiplərinə dönmədən əməl edən media resurslarının formalaşdırılmasıdır. Qlobal informasiya məkanının beynəlxalq ictimai rəy təsirinin gücləndirilməsi üçün müasir dövrdə mətbuatımız Azərbaycan xalqının maraqlarını daim müdafiə etməli, cəmiyyətimizin tərəqqisinə, dövlətimizin nüfuzunun daha da yüksəlməsinə öz töhfəsini əsirgəməməlidir.

Ümidvaram ki, qurultayda qəbul olunacaq qərarlar Azərbaycan jurnalistikasına ölkə daxilində və xarici aləmdə öz missiyasını daha yüksək səviyyədə davam etdirməyə şərait yaradacaq, milli mətbuatımızın inkişafına müsbət təsir göstərəcəkdir.

Qurultay iştirakçılarna, Azərbaycanın bütün jurnalistlərinə uğurlar, uzun ömür və möhkəm cansağlığı arzulayıram.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 iyul 2013-cü il.

ATƏT-in Minsk qrupu bəyanat yaymışdır

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri iyun və iyul aylarında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması üçün keçirdikləri görüşlərin nəticələri ilə bağlı birgə bəyanat yaymışlar.

Bəyanatda bildirilir ki, həmsədrlər iyunun 6-da Londonda Azərbaycanın xarici işlər naziri Elmar Məmmədovla, həmin ayın 28-də Parisdə isə Ermənistanın xarici işlər naziri Edvard Nalbandyanla görüşmüşlər. Görüşlərdə həmsədrlər və nazirlər tərəflər arasında gərginliyi azaltmaq və bu il ərzində yüksək səviyyəli görüşün keçirilməsi üçün zəmin yaratmağı diqqətdə saxlamaqla sülh prosesinin mahiyyəti üzrə fikir mübadiləsi aparmışlar.

Iyulun 12-də Vyanada həmsədrlərlə keçirilmiş birgə görüşdə hər iki xarici işlər naziri bu məqsədlər üçün səy göstərəcəklərini bir daha təsdiqləmiş və gələcək görüşlərin planını müzakirə etmişlər.

Iyulun 13-də isə həmsədrlər Minsk qrupunun üzvü olan ölkələrin ATƏT yanında daimi nümayəndələri üçün brifinq keçirmişlər.

Bəyanatın yekununda bildirilir ki, həmsədrlər növbəti addımların reallaşdırılması üçün tərəflərlə sıx şəkildə əlaqələndirilmiş iş aparacaqlar.

2 | **İnnovativ sahibkarlığın inkişafı...**

3 | **Azərbaycanda güclü elektron idarəçilik sistemi yaradılıb**

4 | **İnkişafın əsas hədəflərindən biri - insan kapitalı**

5 | **Sığorta-pensiya sistemində yeniliklər**

Operativ nəzarət tədbirləri davam edir

2013-cü ilin yanvar-iyun ayları ərzində əhali ilə nağd pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarına riayət olunması, nəzarət-kassa aparatlarından istifadə, vergi orqanlarında uçota durmadan fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinin aşkarlanması və s. kimi operativ nəzarətə əhatə funksiyalarına daxil olan məsələlər üzrə vergi orqanları tərəfindən keçirilmiş tədbirlər zamanı 27.607 vergi ödəyicisində qanunvericiliyin pozulması faktları aşkar edilmişdir. 14.054 vergi ödəyicisi tərəfindən nağd

hesablaşmaların aparılması qaydalarının pozulduğu, 3.438 vergi ödəyicisi tərəfindən qanunla nəzərdə tutulmayan valyutanın ödəniş vasitəsi kimi qəbul olunduğu, valyutanın ticarət, işə və xidmət müəssisələrində qanunsuz olaraq alınmış-satıldığı və ya dəyişdirildiyi, 1.553 vergi ödəyicisinin vergi orqanlarında uçota durmadan fəaliyyət göstərdiyi, 4.156 vergi ödəyicisinin xüsusi rəzlilik (lisenziya) tələb edilən fəaliyyət növləri ilə belə rəzlilik (lisenziya) alınmadan məşğul olduğu mü-

əyyən edimişdir.

Operativ nəzarət tədbirləri zamanı 2.863 vergi ödəyicisi tərəfindən 4.720 nəfər fiziki şəxsin əmək müqaviləsi bağlamadan işə cəlb edildiyi, 1.070 vergi ödəyicisi tərəfindən fərqlənmə nişanı olmadan avtomobil nəqliyyatı ilə səmişin daşındığı, 476 vergi ödəyicisində aksiz markaları ilə müvafiq qaydada markalanmamış 13.859 ədəd mal olduğu aşkarlanmışdır. Aşkar edilmiş faktlarla bağlı qanunmüvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Vergi hüquqpozmaalarına qarşı ciddi mübarizə aparılır

2013-cü ilin 1-ci yarımilliyi ərzində Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cənayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti tərəfindən vergi ödəməkdən yayınma, qanunsuz sahibkarlıq, aksiz markaları ilə markalanmamış malların satılması faktları üzrə cəmi 192 cinayət işi başlanmışdır ki, bu da ötən illə müqayisədə 24 iş azdır. Həmin cinayət işlərində 168-i vergi ödəməkdən yayınma, o cümlədən 87-i vergi borcunun ödənilməməsi faktları, qalanları isə qanunsuz sahibkarlıq və aksiz markaları ilə markalanmamış malların satılması ilə bağlı daxil olmuş materiallar üzrə başlanmışdır.

Departamentin İstintaq idarəsinin icraatında həmin dövr ərzində cəmi 537 cinayət işi (övvəlki illərdən qalıq

qalmış, icraatı təzənlənmiş və digər hüquq-mühafizə orqanlarından daxil olmuş işlər də nəzərə alınmaqla) olmuş, istintaqı tamamlanmış 184 cinayət işindən 50 iş üzrə 51 nəfər barəsində ittiham aktı baxılması üçün aidiyyəti məhkəmələrə göndərilmişdir. 6 nəfər təqsirləndirilən şəxs barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilmişdir.

Hesabat dövründə 133 işin icraatına xitam verilmiş, onlardan 73 iş üzrə müəssisə rəhbərləri və fiziki şəxslər yayındırıldıqları vergiləri ibtidai istintaq zamanı tamamilə ödədiklərinə görə cinayət məsuliyyətindən azad edilmişlər. Cinayət işlərinin araşdırılması zamanı 10 milyon 365 min manat məbləğində borcun dövlət büdcəsinə ödənilməsi təmin edilmişdir.

İstintaq-əməliyyat tədbirləri nəticəsində barələrində axtarış elan edilmiş 14 nəfər tutularaq istintaqa təhvil verilmiş, ibtidai istintaqdan yayınan 251 şəxsin məcburi qaydada gətirilməsi, 219 şəxsin tapılaraq istintaqa gəlmələri, 145 şəxsin yerinin müəyyən olunaraq istintaqa məlumat verilməsi təmin olunmuşdur.

Vergi orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin icrasına köməklik göstərilməsi ilə bağlı müraciətlərə baxılması nəticəsində vergi yoxlamalarından yayınan, fəaliyyətləri barədə bəyannamə təqdim etməyən və əmlakın siyahıya alınmasından yayınan 342 nəfər vergi ödəyicisi tapılaraq onlar barədə məlumatlar müvafiq vergi orqanlarına təqdim edilmişdir.

Nağdsız dövriyyənin həcmi genişləndirəcək təkliflər paketi

Bütün sahələrdə müasirləşən, yüksək dinamizmli inkişaf edən Azərbaycan hazırkı mərhələdə iqtisadi həyatın bütün sahələrində şəffaflığı və hesabatlılığı təmin etməyə, müasir dünyanın tətbiq etdiyi yeniliklərdən səmərəli şəkildə bəhrələnməyə çalışır. Hökumət mütorəqqi mexanizmlərin tətbiqi yolu ilə cəmiyyətdə özünü göstərən neqativ hallara, o cümlədən vergidən yayınma və korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərini genişləndirmək niyyətindədir. Nağdsız ödəniş sisteminin inkişafı, nağdsız dövriyyənin genişləndirilməsi cəmiyyətdə maliyyə sabitliyinin qorunub saxlanılması baxımından da zəruri sayılır.

Son 2 ildə Azərbaycanda biznes və maliyyə-təsərrüfat subyektlərində şəffaf mexanizmlərin tətbiqi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Məqsəd, ilk növbədə, nağdsız dövriyyənin inkişafı yolu ilə iqtisadi sferada hesabathlılığı və şəffaflığı təmin etmək, vətəndaşları plastik kartlardan istifadəyə həvələndirməkdir. Məlumat üçün bildirik ki, ümumi daxili məhsulda nağdsız dövriyyənin həcmi baltikyanı ölkələrdə 40-45%, Rusiya Federasiyasında 32% təşkil etdiyi halda, Azərbaycanda bu göstərici 2005-ci ildəki 2%-dən 2013-cü ildə 10%-ə yüksəlib. Ümumi pul kütləsində nağdsız dövriyyənin həcmi isə 13,5%-dən təqribən 30%-ə çatıb.

Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclasında ölkə başçısı nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsi ilə bağlı aparılan işlərin sürətləndirilməsini mühüm vəzifə kimi müəyyənləşdirib. Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) digər nazirlik və dövlət qurumları ilə birgə hazırlayaraq hökumətə təqdim etdiyi təkliflər paketi də nağdsız dövriyyənin həcmi artırılmasına geniş imkanlar açır. Təkliflər paketində müasir elektron ödəniş alətləri və bank texnologiyalarından istifadənin genişləndirilməsi, elektron ticarətin inkişafının sürətləndirilməsi, ödəniş sistemləri və hesablaşmalar sahəsində qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və s. tədbirlər nəzərdə tutulur.

AMB-nin departament rəhbəri Kəmalə Qurbanovanın bildirdiyinə görə, təkliflər paketi stimullaşdırıcı, maarifləndirici və inzibati tədbirləri özündə ehtiva edir. Ümumilikdə, təkliflər vətəndaşların və biznes qurumlarının plastik kartlardan geniş istifadəsinə stimullaşdıracaq. Təkliflər paketi nağdsız ödəniş zamanı müxtəlif vergi güzəştlərini, elektron ödənişlərin ƏDV-dən azad edilməsini, o cümlədən regionlarda kommunikasiya infrastrukturunun yaradılmasını nəzərdə tutur. Bundan başqa, internet vasitəsi ilə həyata keçirilən və elektron formada ödənilən satınalmaların bəzi növlərinin gömrük rüsumlarından azad edilməsi də təklif olunur.

Təkliflər paketində müəyyən sahələrdə hesablaşmalar zamanı nağd pulların istifadəsi ilə bağlı məhdudiyətlərin tətbiqi də əksini tapıb. Yəni hər hansı növ malların satışından, xidmətlərin göstərilməsindən asılı olmayaraq, müəyyən limitdən yuxarı bütün əməliyyatların nağdsız formada aparılması təklif olunur.

İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzinin rəhbəri Vüqar Bayramov hesab edir ki,

yeni təkliflər nağdsız hesablaşmaların həcmi artıracaq: «Nağdsız hesablaşmalar qiymətlərin müəyyən qədər tənzimlənməsində və istehlak bazarına psixoloji təsirin aradan qaldırılmasına səbəb olur, vəsaitin hərəkətinə nəzarət etməyə, satış və xidmət obyektinin dövriyyəsinin müəyyənləşdirməyə, vergidən yayınmanın qarşısını almağa imkan verir, eləcə də inflyasiyanın cilovlanması və ya tənzimlənməsində önəmli rol oynayır. Nağd hesablaşmalardan fərqli olaraq, nağdsız hesablaşmalar zamanı pulun hərəkəti üzərində şəffaflıq təmin edilir. Nağdsız hesablaşmalar məmurla vətəndaş arasında hər hansı təması istisna edir və bununla da korrupsiya üçün imkanların daralmasına gətirib çıxarır».

Ekspert hesab edir ki, nağd ödənişlərin yuxarı həddi üçün limitin tətbiqi təcrübəsindən təkcə yüksək gəlirli deyil, inkişaf etməkdə olan ölkələr də bəhrələnilir. Qazaxıstan qanunvericiliyinə görə, hüquqi şəxslər arasında bir əqd üzrə nağd qaydada aparılan hesablaşmanın məbləğinin yuxarı həddi 26 min ABŞ dolları (3,9 mln tenge) həcmində müəyyən olunub. Bundan yuxarı hesablaşmalar isə yalnız nağdsız qaydada aparıla bilər. Hüquqi şəxsin bir əqd üzrə nağd qaydada apardığı ödənişin məbləği bu həddən artıq olduqda, ona ödənişin 5%-i həcmində cərimə tətbiq olunur. Rusiya Federasiyası qanunvericiliyinə əsasən, hüquqi və fiziki şəxslərin bir müqavilə üzrə nağd qaydada apardıqları hesablaşmaların maksimal məbləği 3,4 min ABŞ dolları təşkil etməlidir.

Bu baxımdan, Azərbaycanda nağdsız ödənişlərin həcmi artırılmasına geniş imkanlar açır. Təkliflər paketində müasir elektron ödəniş alətləri və bank texnologiyalarından istifadənin genişləndirilməsi, elektron ticarətin inkişafının sürətləndirilməsi, ödəniş sistemləri və hesablaşmalar sahəsində qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və s. tədbirlər nəzərdə tutulur.

AMB-nin departament rəhbəri Kəmalə Qurbanovanın bildirdiyinə görə, təkliflər paketi stimullaşdırıcı, maarifləndirici və inzibati tədbirləri özündə ehtiva edir. Ümumilikdə, təkliflər vətəndaşların və biznes qurumlarının plastik kartlardan geniş istifadəsinə stimullaşdıracaq. Təkliflər paketi nağdsız ödəniş zamanı müxtəlif vergi güzəştlərini, elektron ödənişlərin ƏDV-dən azad edilməsini, o cümlədən regionlarda kommunikasiya infrastrukturunun yaradılmasını nəzərdə tutur. Bundan başqa, internet vasitəsi ilə həyata keçirilən və elektron formada ödənilən satınalmaların bəzi növlərinin gömrük rüsumlarından azad edilməsi də təklif olunur.

Təkliflər paketində müəyyən sahələrdə hesablaşmalar zamanı nağd pulların istifadəsi ilə bağlı məhdudiyətlərin tətbiqi də əksini tapıb. Yəni hər hansı növ malların satışından, xidmətlərin göstərilməsindən asılı olmayaraq, müəyyən limitdən yuxarı bütün əməliyyatların nağdsız formada aparılması təklif olunur.

İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzinin rəhbəri Vüqar Bayramov hesab edir ki,

tində aparılan maarifləndirici və stimullaşdırıcı tədbirlər müsbət noticələrini göstərir. Amma söhbət nağdsız dövriyyənin dəfərlə artırılmasından gedirsə, bunun üçün iri həcmli nağd ödənişlərə limit müəyyənləşdirilməlidir. Artıq bir neçə ildir ki, daşınmaz əmlak yalnız bank hesabları ilə satılır. Əks təqdirdə, notariuslar alqı-satqı qeydə almırlar. Böyük həcmli digər nağd əməliyyatlar üçün də belə məhdudiyətlərin tətbiqi yaxın illərdə nağdsız ödənişlərin həcmi 15-20%-ə qalxmasını təmin edə bilər».

Hökumətə təqdim edilmiş təkliflərdə, həmçinin, Azərbaycanda ödəniş sistemi infrastrukturunun daha da təkmilləşdirilməsi tədbirlərinə də yer ayrılıb. Hazırda Milli Ödəniş Sistemi infrastrukturuna 4 kart-prosesinq mərkəzi, 44 bank, 822 bank filiali ilə yanaşı, «Azərpoçt»un 800-dən çox filial və şöbələri daxildir. Gələcəkdə bu şəbəkənin daha da genişləndirilməsi istiqamətində müəyyən tədbirlər həyata keçiriləcək. Qarşıya qoyulan hədəflərin reallaşdırılması nəticəsində bank sektorunun aktivləri, resursları və potensialı təqribən iki dəfə, nağdsız ödənişlərin həcmi 10 dəfəyədək artacaq. Hazırlanan təkliflər paketinin qəbulu Azərbaycanda nağdsız dövriyyənin Baltikyanı və ya Şərqi Avropa dövlətləri sə-

viiyyəsinə qaldırılmasına imkan verəcək. Təkliflər paketinə görə, banklar kart sahiblərini kartdan istifadəyə stimullaşdırmaq üçün müxtəlif layihələr, bonus paketləri işləyib hazırlayacaqlar.

Xatırladaq ki, Nazirlər Kabinetinin təsdiq etdiyi «Azərbaycan ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və vətəndaşların Qaydaları»na görə, ölkənin bütün kənd və qəsəbələrində 2015-ci ilin sonunadək POS-terminallar quraşdırılmalıdır. POS-terminalların tətbiqi ƏDV ödəyiciləri olan bütün təsərrüfat subyektləri (obyektləri), rüb üzrə orta aylıq dövriyyəsi iki min manatı ötən vergi ödəyiciləri, hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara aid olan minik avtomobilləri vasitəsi ilə səmərəli şəkildə həyata keçirən nəqliyyat vasitələri, vergilərin, dövlət rüsumlarının və haqlarının ödənişini qəbul edən dövlət orqanları üçün məcburi hesab edilir.

S.MUSTAFAİYEV

Nağdsız ödənişlər bank sisteminin potensialını artıracaq

Mərkəzi Bank (MB) ölkədə ödəniş sisteminin inkişafının yaxın illərdə bank sisteminin də inkişafına səbəb olacağını, bankların potensialının artmasına güclü zəmin yaradacağını proqnozlaşdırır.

Mərkəzi Bankın idarə heyətinin sədri Elman Rüstəmovun sözlərinə görə, ödəniş sistemləri və nağdsız ödənişlə-

rin inkişafı mühüm əhəmiyyətə malikdir və bu, bank sistemini daha da inkişaf etdirəcək.

Nağdsız ödəniş sisteminin mühüm iqtisadi və sosial məsələ olduğunu bildiren E.Rüstəmov nağdsız ödənişlərlə bağlı yeni dövlət proqramının bank sektorunun aktivləri, resursları və potensialı təqribən iki dəfə artmasına səbəb olacağını vurğulayıb.

İnnovativ sahibkarlığın inkişafı...

Ölkədə biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, uzunmüddətli davamlı iqtisadi inkişafı təmin etmək məqsədi ilə dövlət tərəfindən müəyyən işlər görülür, müvafiq fərman və sərəncamlar verilir.

Bu tədbirlərdən biri olan və ölkə başçısının ötən ilin sonlarında imzaladığı fərmanla təsdiq edilən «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasının başlıca strateji məqsədi mövcud imkan və resursları nəzərə almaqla, Azərbaycanda davamlı iqtisadi artım və yüksək sosial rifah, səmərəli dövlət idarəetməsi və

İnkişaf etmiş ölkələrdə elmtutumlu məhsul istehsalının əksəriyyəti vençur şirkətləri tərəfindən təşkil olunur

qanunun aliliyi, insanların bütün hüquq və azadlıqlarının təmin olunması və vətəndaş cəmiyyətinin ölkənin ictimai həyatında fəal statusu ilə səciyyələnən inkişaf mərhələsinə nail olmaqdır

İnkişaf Konsepsiyasında əsas hədəflərdən olan elmi potensialın və innovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi uzunmüddətli davamlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsində böyük rol oynayacaq. Belə ki, ölkədə innovativ iqtisadiyyatın yaradılması məqsədi ilə elm və istehsal arasındakı əlaqələr gücləndiriləcək, tətbiqi elmi araşdırmaların bazarın tələbatına uyğun aparılması üçün zəruri mexanizmlər yaradılacaqdır. İnnovativ sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi məqsədilə qabaqcıl texnologiyaların mənimsənilməsi istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi, elmtutumlu məhsulların və texnologiyaların işlənilməsi və tətbiqi üçün texnoparklar və innovasiya zonalarının yaradılması da nəzərdə tutulur.

AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun İnnovasiya menecmenti və inki-

şafı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Emin Məmmədov qəzetimizə açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycanda innovativ sahibkarlığın stimullaşdırılması və inkişafı üçün, ilk növbədə, innovasiya prosesinin və milli innovasiya sisteminin hüquqi bazası formalaşmalıdır. Müasir zamanda innovativ sahibkarlığın fəaliyyətini tənzimləyən xüsusi qanun yoxdur və bu baxımdan, «Vençur fondları haqqında» qanunun qəbul edilməsi çox əhəmiyyətli olardı: «Vençur fondları elmi-texniki araşdırmalar, kəşflər, ixtiralar, kiçik və yeni şirkətlər tərəfindən aparılan hər

hansı riskli, lakin perspektivli xarakter daşıyan yeniliklərin tətbiq edilməsinin kreditləşdirmə və maliyyələşdirməsinə həyata keçirir. İnkişaf etmiş ölkələrdə elmtutumlu məhsul istehsalının əksəriyyəti vençur şirkətləri tərəfindən təşkil olunur».

Yuxarıda qeyd etdiyimiz məqsədlərə nail olmanın mümkünlüyü barədə danışan mütəxəssisin sözlərinə görə, konsepsiyada insan kapitalının inkişafı və səmərəli sosial müdafiə sisteminin qurulması və elmi potensialın və innovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi bu sahədə innovasiya və elmi tərəqqi məsələlərinə böyük əhəmiyyət verildiyini göstərir: «Hesab edirik ki, ölkəmiz yaxın bir neçə ildə regionun qabaqcıl innovasiya mərkəzinə çevrilə bilər. Bu istiqamətdə artıq konkret addımlar atılıb, konsepsiyada qoyulmuş vəzifələrin bir hissəsi uğurla həyata keçirilir. Bu baxımdan da konsepsiyanın gerçəkləşməsinə hansısa problemin yaranacağını güman etmirəm».

AYTƏN

E-ticarətin əhatə dairəsi daha da genişlənəcək

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi ölkədə elektron ticarətin təşviqi və inkişaf etdirilməsi istiqamətində təkliflər paketi hazırlayıb. Respublikamızın gələcək iqtisadi hədəfləri sırasında iqtisadiyyatın strukturunun təkmilləşdirilməsi, qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi, elmi potensialın və innovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi, bu sahədə innovativ sahibkarlıq üçün əlverişli şəraitin yaradılması prioritet təşkil edir. Qarşıdakı 8-10 il ərzində ölkədə rəqabət qabiliyyətli, ixrac potensialı innovativ xidmət və məhsulların istehsalının genişləndirilməsi ön plandadır. Odur ki, bu məsələlər Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin hazırladığı təkliflər paketində öz əksini tapmış və mövcud qanunvericilik aktlarında bəzi çatışmazlıqların aradan qaldırılması nəzərdə tutulmuşdur.

Təkliflər paketi «Elektron ticarət haqqında», «Elektron imza və elektron sənəd haqqında», «Fərdi məlumatlar

haqqında», «İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında», «Dövlət satınalmaları haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında» qanunlarla, eləcə də Cinayət, Cinayət-Prosesual, Mülki-Prosesual və İnzibati Xətalər məəcəllələrinə dəyişiklikləri əhatə edir. Yaxın zamanlarda bu layihə aidiyyəti dövlət orqanlarına təqdim olunacaq. Təkliflərin hazırlanmasında rəylər nəzərə alınmış və bundan sonra da ehtiyac olduğu təqdirdə sənəddə müvafiq təkmilləşdirmələr aparılacaq. Milli Məclisdə müzakirələrdən sonra, millət vəkiliyyətinin rəy və təklifləri də nəzərə alınmaqla, yaxın vaxtlarda sözügedən sənədin qəbul edilməsi gözlənilir.

Xatırladaq ki, sənədlər zərfi Azərbaycan qanunvericiliyinin Avropa Birliyinin qanunvericiliyinə uyğunlaşdırılması ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər çərçivəsində də xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

RƏŞAD

Azərbaycanda güclü elektron idarəçilik sistemi yaradılıb

Valter Fus: «E-xidmətlərin tətbiqi dövlət strukturlarının fəaliyyətində şəffaflıq və operativlik amillərini gücləndirib»

Azərbaycanda həyata keçirilən elektron xidmətlər dünyanın nüfuzlu təşkilatları və informasiya-kommunikasiya üzrə tanınmış mütəxəssislər tərəfindən də yüksək qiymətləndirilməkdədir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) və elektron hökumət quruculuğu sahəsində Azərbaycanın xeyli irəliləyişlər əldə etdiyini bildiren BMT-nin Elektron Hökumət Komissiyasının rəhbəri Valter Fusun sözlərinə görə, respublikamızda son 14 il ərzində ən güclü elektron idarəçilik proqramı yaradılıb. BMT İnkişaf Proqramının dəstəyi ilə Azərbaycan hökuməti e-xidmətləri dövlət idarəetmə sisteminin mühüm komponentinə çevirib, noticədə yeni texnologiyaların tətbiqi dövlət idarəçiliyi sahəsində sistemli islahatların həyata keçirilməsinə güclü təkan verib. İslahatlar, eyni zamanda, dövlət strukturlarının fəaliyyətində şəffaflıq və operativlik amillərinin daha da güclənməsinə səbəb olub.

Cənab Fus qeyd edib ki, Azərbaycanın elektron hazırlıq indeksini də digər göstəriciləri yaxşı mövqeyə malikdir. Respublikamız «e-idarəçilik» imkanlarına görə MDB-də Rusiya və Ukraynadan sonra ən yaxşı mövqeyə malik ölkə kimi qiymətləndirilir. Azərbaycan hesabata ən mühüm komponentlərdən biri olan elektron iştirak indeksi üzrə də xeyli irəliləyiş əldə edib. Respublikamızın qeyd olunan indeks üzrə mövqeyi Mərkəzi-Şərqi Avropa dövlətlərinin əksəriyyətindən xeyli

yüksəkdir. Rumıniya, Slovakiya, Türkiyə, Bolqarıstan, Sloveniya, Belarus, Yunanıstan və digər ölkələr elektron iştirak indeksinə görə, respublikamızdan sonrakı yerlərdə qərarlaşıblar.

Bu gün global informasiya-laşdırma və ümumdünya informasiya cəmiyyətinin formalaşdırılması sahəsində ən çox nəzərə çarpan tendensiya kimi elektron hazırlığın inkişafının sürətlənməsini göstərmək olar. Elektron hazırlıq elektron xidmətlərin tətbiqinin genişlənməsinə təmin edir, eyni zamanda «elektron hökumət» quruculuğuna doğru aparıcı yolun mühüm bir komponenti kimi çıxış edir. Bu mənada, elektron hazırlığın güclü olması həmin ölkədə e-xidmətlərin genişliyinə də mühüm təsir göstərir. Bütün bunların əsasında isə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının istifadəsi, İKT infrastrukturunun yaradılması kimi faktorlar mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

BMT-nin yüksək vəzifəli şəxslərinin rəyləri, eləcə də nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların açıqladığı hesabatlar onu göstərir ki, Azərbaycan innovativ texnologiyaların, e-xidmətlərin tətbiqi sahəsində xeyli irəliləyişlər əldə edib. Bir çox göstəricilər üzrə ölkəmizin regionda əsas yerlərdən birini tutması dövlətin siyasi iradəsinin əyani təzahürü kimi qiymətləndirilə bilər. Məsələn, elektron iştirak indeksi üzrə mövcud əmsal, eləcə də onlayn xidmətlərin miqyası ilə bağlı yüksək qiymətləndirmə respublikamızda elektron cəmiyyət quruculuğu sahəsində qətiyyətli ad-

ımların atılmasını şərtləndirir. Azərbaycanın davamlı və dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafının təmin edilməsi, dövlət idarəçiliyinin müasir prinsiplər əsasında həyata keçirilməsi məqsədi ilə informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə olunması dövlət siyasətinin prioritetlərindən birinə çevrilib və bu sahədə sistemli tədbirlər davam etdirilir.

Azərbaycan yenilikləri doğru irəliləyən dünya ailəsinin bir üzvü kimi inkişaf etmiş dövlətlərin ən qabaqcıl texnologiyalarını tətbiq edərək İKT sahəsində düşünülmüş strategiya həyata keçirir. Bu strategiya «elektron-hökumət» quruculuğu üçün çoxsəthli idarəetmə mexanizmlərinin formalaşdırılmasından ibarətdir. Ölkəmizdə «Elektron Azərbaycan» Dövlət Proqramı, eləcə də informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı ilə bağlı qəbul edilən digər normativ hüquqi aktlar əsasında dövlət orqanlarının əhaliyə beynəlxalq standartlara uyğun elektron xidmətlər göstərməsi sahəsində hüquqi baza formalaşdırılıb.

Hazırda hər bir azərbaycanlı İKT-dən maneəsiz istifadə etməklə internet üzərindən informasiya alır, lazım olan məlumatları toplayır, onları məhdudiyətsiz paylaşır. Bu gün ölkəmizdə həyata keçirilən siyasətin əsas hədəflərindən biri elektron vətəndaşların inkişafını sürətləndirməklə cəmiyyətin informasiya-laşdırılmasını tam təmin etməkdən ibarətdir. Qloballaşma proseslərinin cəmiyyətin bütün fəaliyyət sahələrinə nüfuz etməsi

ilə geniş vüsət aldığı dövrdə Azərbaycanın əsas məqsəd elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərindən bəhrələnməsinə rəhbərlik etməsinə istifadə olunmasıdır.

Hazırda dünyada «rəqəmsal uçurum» azalmağa qərarlaşıb, bu tendensiya elektron xidmətlərdən istifadənin coğrafiyasını genişləndirir, insanların kompüter və mobil telefonlar vasitəsilə onlayn ünsiyyət yaratmaq imkanlarının artmasına səbəb olur. Eyni zamanda, internet resurslarının inkişaf etməsi müxtəlif növ xidmətlərin onlayn həyata keçirilməsinə təmin edir. Elektron xidmətlər, ümumiyyətlə, İKT-nin son yenilikləri yeni sosial-iqtisadi formasiyanın - informasiya cəmiyyətinin yaranması və formalaşmasının əsasını təşkil edir və cəmiyyətin demokratikləşməsində, insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasında və şəffaflığın təmin olunmasında ən vacib elementlərdir. Buna görə də Azərbaycan hökuməti milli informasiya məkanının formalaşması, dünya informasiya məkanına inteqrasiya, global informasiya sistemlərinin yaradılması proseslərində fəal iştirak edir.

Cənab Fus qeyd edib ki, Azərbaycan dövləti hazırda BMT ilə sıx əməkdaşlıq çərçivəsində dövlət idarəçiliyində innovasiyalarla bağlı ən yaxşı təcrübə və fikir mübadiləsinin aparılmasını təşviq etməkdədir. Həyata keçirilən sistemli və məqsədyönlü tədbirlər - elektron xidmətlərin göstərilməsinə hazırlıqla bağlı görülən işlər, «elektron hökumət» quruculuğu cəmiyyətin informasiya-laşdırılmasını təmin etməklə bərabər, Azərbaycanın elektron idarəçiliklə bağlı beynəlxalq hesabatlarda mövqeyinin daha da yüksəlməsinə səbəb olacaqdır.

Elbrus CƏFƏRLİ

Akif Musayev

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin
Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar
Baş İdarəsinin rəisi

Rakurs

Fiziki şəxslərin vergiyə cəlb olunmasında sosial bərabərlik problemləri

Fiziki şəxslərin gəlir vergisinin tətbiqi mexanizmi vasitəsi ilə bu vergi növünün sosial yönümlüliyünün formalaşdırılması dövlətin sosial funksiyasının yerinə yetirilməsinin əsas şərtlərindən biridir. Sosial funksiyasının yerinə yetirilməsində dövlətin əsas məqsədi maliyyə, vergi və digər sosial-iqtisadi alətlərdən istifadə etməklə cəmiyyətin bütün üzvləri üçün sosial bərabərliyin və bərabər imkanların yaradılmasından ibarətdir.

Demək olar ki, hələ vergilərin yarandığı ilk dövrlərdən başlayaraq vergitutmanın sosial tərəfi bu sahəni öyrənən mütəxəssisləri və elm adamlarını həmişə düşündürmüşdür. Hətta bəzi vergi nəzəriyyəçiləri tərəfindən belə fikir irəli sürüldü ki, vergi əslində məhsulu istehsal edən şəxslərdən yox, onu istehlak edən varlılardan tutulmalıdır. Bununla belə, vergilərin təbiətinə dair iqtisadi baxışlar inkişaf etdikcə, fiziki şəxslərin bu və ya digər kateqoriyalarının vergiyə cəlb olunmasına yanaşmalarda da müəyyən problemlər meydana çıxmışdır. Bu problemlər, əsasən, vergitutma bazasının, vergidən azadolmaların və vergi dərəcəsinin müəyyən edilməsi ilə bağlı olmuşdur.

Sosial funksiyasının yerinə yetirilməsində dövlətin əsas məqsədi maliyyə, vergi və digər sosial-iqtisadi alətlərdən istifadə etməklə cəmiyyətin bütün üzvləri üçün sosial bərabərliyin və bərabər imkanların yaradılmasından ibarətdir

Ümumiyyətlə, fiziki şəxslərin gəlirlərinin vergiyə cəlb olunmasında dövlətin rastlaşdığı əsas problemlərdən biri verginin tətbiqindən maksimum iqtisadi səmərənin əldə olunması ilə sosial ədalətliyin təmin edilməsi arasındakı seçimlə bağlıdır. Mütəxəssislərin fikrincə, bu məsələdə sosial ədalətliyin təmin olunması üçün vergiyə cəlb edilən gəlirin həcmi xalis gəlirin məbləğinə maksimum yaxın olmalıdır.

Beynəlxalq təcrübədə fiziki şəxslərin vergiyə cəlb olunması zamanı sosial ədalətliyin təmin edilməsi məqsədilə vergi tutulan gəlirdən müəyyən sosial xərclərin çıxılması, vergi azadolmaları, yüksək gəlirlər üçün daha yüksək vergi dərəcələrinin (proqressiv vergi dərəcələrinin) tətbiqi üsullarından geniş istifadə olunur.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində sosial ədalətliyin təmin edilməsi məqsədilə fiziki şəxslərin gəlir vergisinin (faiz, dividend və icarə haqqından tutulan vergi istisna olmaqla) dərəcəsinin proqressiv şkalə üzrə tətbiqi nəzərdə tutulmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, Məcəllənin qüvvəyə mindiyi vaxtdan başlayaraq vergi yükünün azaldılması və əhalinin sosial təminatının gücləndirilməsi üçün gəlir vergisinin yuxarı dərəcəsinin aşağı salınması, gəlirin aşağı dərəcə ilə vergiyə cəlb olunən həddinin artırılması üzrə Vergi Məcəlləsində müvafiq dəyişikliklər edilmişdir. , fiziki şəxslərin aylıq gəlirinin 2500 manata qədər olan hissəsi 14%, 2500 manatdan artıq olan hissəsi isə 25% dərəcə ilə gəlir vergisinə cəlb olunur. Qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətindən il ərzində əldə olunmuş gəlirin (dividend, faiz gəliri, icarə haqqından gəlir və xüsusi notariusun gəliri istisna olmaqla) 30000 manatadək hissəsindən 14%, 30000 manatdan çox olan hissəsindən 25% dərəcə ilə vergi tutulur. Dividend və faiz gəliri ödəmə mənbəyində 10%, fiziki şəxsin aldığı icarə haqqı 14%, xüsusi notariusun gəliri 10% dərəcə ilə vergiyə cəlb edilir.

Göründüyü kimi, Vergi Məcəlləsində fiziki şəxslərin əldə etdiyi gəlirin növündən asılı olaraq, müxtəlif vergi dərəcələri müəyyən edilmişdir. Dividend və faizlər üçün nisbətən aşağı vergi dərəcəsinin tətbiq olunmasını onların formalaşma mənbəyi olan gəlirlərin artıq bir dəfə mənfəət vergisinə cəlb edilməsi ilə əsaslandırılır. Əgər buna sosial bərabərlik baxımından yanaşsaq, onu sosial ədalətlik prinsipinin pozulması kimi də qiymətləndirmək olar. Belə ki, statistika görə, maddi imkanları yüksək olan fiziki şəxslərin gəlirlərinin əsas hissəsi əməkhaqqı hesabına deyil, iştirak payına, səhmlərə görə alınan dividendlər və ya əmlakın icarəyə verilməsindən əldə edilən gəlirlər hesabına formalaşır. Bu zaman əhalinin varlı təbəqəsinin dividend və faiz gəlirlərinin 10% dərəcə ilə, orta təbəqənin və maddi imkanları zəif olan əhalinin əməkhaqlarının 14% və ondan yüksək dərəcə ilə vergiyə cəlb olunması nəticəsində vergitutmanın sosial ədalətlik prinsipi pozulmuş olur. Belə hal təkcə Azərbaycanda deyil, dünyanın əksər ölkələrində də mövcuddur. Bir sıra mütəxəssislər qeyd olunan halın aradan qaldırılmasını gəlir vergisini hər bir fərdədən ayrılıqda yox, ailə gəlirindən tutulmasında görürlər. Bu zaman sosial ədalətliyin maksimum təmin edilməsi üçün ailənin məcmu gəlirindən müəyyən sosial çıxımların edilməsi və müxtəlif gəlir növlərinə görə eyni vergi dərəcələrinin tətbiqi əsas şərtlərdən biri hesab edilir. Lakin onu da qeyd etmək lazımdır ki, ailə vergisinin tətbiqinin inzibatçılığı o qədər də asan məsələ deyildir.

Beynəlxalq təcrübədə ailənin məcmu gəlirindən verginin tutulmasını tətbiq edən ölkələrə Fransanı misal göstərmək olar. Bu ölkənin qanunvericiliyinə görə, ailə üzvlərinin illik gəlirləri, o cümlədən əməkhaqqı, sahibkarlıq fəaliyyətindən, qiymətli kağızlardan əldə edilən gəlir, qeyri-dövlət pensiya və sığorta fondlarından alınan gəlirlər və s. cəmlənərək ailənin məcmu gəliri müəyyən edilir. Bundan sonra məcmu gəlirdən gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı xərclər, vergiyə cəlb olunmayan minimum, habelə xeyriyyəçilik fondlarına əvəzsiz köçürmələr, yerli büdcəyə ödənilən vergilər, tibbi xidmətə çəkilən xərclər, ipoteka kreditlərinə görə ödənilən faizlər çıxılmaqla gəlir vergisinin vergitutma bazası hesablanır. Bəzən bu qaydada tutulan vergini ev təsərrüfatı vergisi də adlandırlırlar.

Beləliklə, qeyd olunanlar belə nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, gəlir vergisinin tətbiqində sosial bərabərlik problemlərinin öyrənilməsi və onların aradan qaldırılması bu vergi növünün təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən tədbirlərin əsas tərkib hissələrindən biri olmalıdır.

Sadələşdirilmiş vergi bəyannamələrinin təqdim edilməsi müddəti sona yaxınlaşır

Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada hər bir vergi növünün ödənilməsi və bəyannamələrin təqdim edilməsi müddətləri vardır. Bütün vergi ödəyiciləri vergi öhdəliklərini vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirməli, vergi bəyannamələrinin gecikmədən vergi orqanlarına təqdim etməlidirlər. Xatırladaq ki, 20 iyul tarixi növbəti rüüb üzrə sadələşdirilmiş verginin ödənilməsinin və bəyannamənin təqdim olunmasının son günüdür.

Vergi Məcəlləsinə əsasən, sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi hüququna malik olan ödəyicilər hər il aprel ayının 20-dən gec olmayaraq müvafiq bəyannaməni və ya bu hüquqdan istifadə edib-ətməyəcəyi barədə yazılı məlumatı uçotda olduqları vergi orqanına təqdim edirlər. Vergi ödəyicisinin təqvim ilinin sonunadək seçdiyi metodu dəyişdirmək hüququ yoxdur və ödəyici qeyd olunan müddətdə bəyannaməni və ya yazılı məlumatı təqdim etmədikdə vergi orqanı vergi ödəyicisinin əvvəlki vergi ilində seçdiyi metodu tətbiq edir. İl ərzində yeni fəaliyyətə başlayan vergi ödəyicisi tərəfindən isə vergi uçotuna durmaq üçün ərizədə qeyd etdiyi metod tətbiq olunur.

Sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri

Vergi Məcəlləsinin 218-ci maddəsinə əsasən, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmamış və ardicil 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) vergi tutulan əməliyyatların həcmi 120.000 manat və ondan az olan şəxslər sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququna malikdirlər. Müllkiyyətində və ya istifadəsində olan avtonəqliyyat vasitələri ilə (beynəlxalq yük və sənəyin daşınması istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının ərazisində sənəsin və yük daşınmalarını (həmçinin taksilə) və yaxud həmin daşınmaları müqavilə əsasında digər şəxslər vasitəsilə həyata keçirən şəxslər; o cümlədən mənzil tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər (müllkiyyətində və ya icarəsində olan, habelə məqsədlə ayrılaraq ərazidə (torpaq sahəsində) özünə məxsus və ya cəlb edilən vəsait

hesabına əhalinin fərdi (şəxsi) ehtiyaclarını ödəmək və ya kommersiya məqsədləri üçün öz gücü ilə və yaxud müvafiq ixtisaslı peşəkar sifarişçi və ya podratçı cəlb etməklə bina tikdirən, habelə bu tikintinin və ya başa çatmış obyektin müllkiyyətçisi olan hüquqi və ya fiziki şəxslər, idman mərcə oyunlarının operatoru və satıcıları sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququna malikdirlər.

Sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri malların təqdim edilməsindən, işlərin görülməsindən, xidmətlərin göstərilməsindən əldə etdiyi vəsaitin məbləğindən (ümumi hasilatının həcmindən) və satışdankənar gəlirlərdən Bakı şəhərində 4%, digər şəhər və rayonlarda, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında 2% dərəcə ilə vergi ödəyirlər. Qeyd edək ki, 2% dərəcəsi o halda tətbiq edilir ki, vergi ödəyiciləri özünün istehsal sahəsi, daşınmaz əmlakı və işçi qüvvəsi ilə Bakıdan kənar ərazilərdə fəaliyyət göstərmiş olsunlar. Şəhər və rayonlarda, həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasında vergi uçotuna alınmış, lakin Bakıda fəaliyyət göstərən sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri isə bu vergini 4% dərəcə ilə ödəyirlər. Mənzil tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən sadələşdirilmiş vergi vergitutma obyektinin hər kvadratmetri üçün 10 manat məbləğində ölkənin şəhər və rayonlarının ərazilərinin zonalar üzrə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi əmsallarla tətbiq edilməklə hesablanır.

Sadələşdirilmiş vergi üzrə öhdəlik necə yerinə yetirilir?

Sadələşdirilmiş vergi üçün hesabat dövrü rüüb hesab olunur. Belə ki, sadələşdirilmiş verginin ödəyiciləri hesabat dövründən (rüübündən) sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq ödənilməli verginin məbləği haqqında vergi orqanlarına bəyannamə verir və həmin müddətdə vergini dövlət büdcəsinə ödəyirlər.

Mənzil tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər hər bir tikinti sahəsi üçün sadələşdirilmiş vergini qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada tikintinin təməl işlərinin başlandı rüüb hesablayır və həmin rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergi orqanına bəyannamə təqdim edirlər. Eyni zamanda, həmin vergi ödəyiciləri uçotda alındıqları yerdən asılı olmayaraq, mənzil tikintisi fəaliyyətinin faktiki həyata keçirildiyi (mənzil tikintisi meydanaçaxmasının faktiki yerləşdiyi) ərazi (zona) üçün müəyyən edilən sadələşdirilmiş vergini ödəyirlər.

Bəyannamə vergi orqanına təqdim edildikdən sonra hesablanmış vergi dövlət büdcəsinə bərabər hissələrlə 12,5% həcmində hər rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq öhdəlik tam yerinə yetirilənədək ödənilir.

Bütün vergi ödəyiciləri vergi qanunvericiliyinə əməl etməklə mümkün maliyyə sanksiyalarının tətbiq olunmamasını, eləcə də faiz hesablanmasını qarşısını ala bilərlər. Vergi bəyannaməsi vergi orqanına vaxtında təqdim olunmadıqda, qanuna əsasən, vergi ödəyicisinin 40 manat məbləğində maliyyə sanksiyası tətbiq edilir. Vergi dövlət büdcəsinə qanunla nəzərdə tutulmuş müddətdə və tam həcmdə ödənilmədikdə, ödəmə müddətindən sonrakı hər bir ötmüş gün üçün vergi ödəyicisindən və ya vergi agentindən ödənilməsi vergi və ya cari vergi ödəməsi məbləğinin 0,1%-i məbləğində faiz tutulur.

Rəşad SADIQOV

İnkişafın əsas hədəflərindən biri - insan kapitalı

Avrasiya İnsan İnkişafı Fondunun dünya ölkələrinin inkişafında insan amilinə dair hazırladığı hesabatda müxtəlif ölkələrdə insan inkişafı indeksinin səviyyəsi, insan resurslarının iqtisadiyyatda rolu və digər məsələlər yer alıb.

Sənəddə qeyd olunur ki, iqtisadiyyatda insan kapitalı insana yönələn investisiyanın həcmi ilə ölçülür. Dünyada iqtisadi artımın 16 faizi fiziki kapital, 20 faizi təbii ehtiyatlar, 64 faizi isə insan kapitalı hesabına əldə olunub. İnsan kapitalına yönələn xərclərin artması nəticədə həmin ölkədə gələcəkdə daha da inkişaf etməsinə səbəb olur.

İnsan kapitalının inkişafını gələcək iqtisadi strategiyanın əsas hədəflərindən biri kimi müəyyən edən Azərbaycan dövləti «qara qızıl» məhz bu istiqamətə yönəldərək gələcək milli inkişafa əsaslı zəmin yaradır. Bu prioritetlər gələcəyin, yeniliyin hədəflərini təşkil edir. İnnova-

tiv iqtisadiyyatda güclü maliyyələşdirməyə imkan verən iqtisadi resursların olması ilə bərabər, bu sistemi idarə edən intellektual və texnoloji potensiala da böyük ehtiyac var. İnnovasiya şəbəkəsinin iştirakçılarının sayının daim artması, bura yeni sosial qrupların cəlb edilməsi, innovasiya inkişafına istiqamətlənən institusional sistem yaradılması bu sahədə əsas faktorlardandır. Azərbaycanda insan kapitalının zəngin elmi bazaya söykəndiyini nəzərə alsaq, elmi innovasiyalar sahəsinə yatırılan kapitalın böyük əhəmiyyət daşıdığını yəqin etmək olar.

Bu gün dünyada keyfiyyətli insan kapitalı uğrunda rəqabət dərin xarakter alıb və insan ön zəngin kapital kimi dünya innovasiya inkişafının əsas fundamentini təşkil edir. Yüksək ixtisaslı personalın çevikliyinin artması, biliyin paylaşılması prosesi hazırda genişmiqyaslı bir dünya planı kimi sürətli temp alıb. Qloballaşma şirkətlərə da-

«Biz iqtisadi inkişafımızın gələcək istiqamətlərini müəyyən edərkən güclü elmi əsaslara söykənməliyik».

*İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti*

ha yüksək səviyyəli texnologiya uğrunda rəqabət aparmağa və innovasiyaların ixtisaslaşdırılması və lokallaşdırılması prosesini stimullaşdırmağa məcbur edir.

Möhkəm elmi bazaya əsaslanan sosial-iqtisadi nailiyyətlər hər bir ölkənin davamlı inkişafını təmin edən əsas amillərdən biridir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan hökumətinin böyük diqqət ayırdığı sahələrdən biri də elmdir. Respublikamız savadlı kadrlar, texnologiya, uzun illərin təcrübəsi və digər amillər sayəsində geniş elmi potensiala sahibdir. Məhz bu potensialın üzə çıxarılması, keçmiş təcrübənin yeni nəslə ötürülməsi, qabaqcıl texnoloji, tibbi və digər nailiyyətlərin elmi əsaslarını ölkəmizdə tətbiqi və bu kimi başqa təd-

birlər elmin inkişaf tempinin artmasına müsbət təsir göstərir.

Azərbaycan milli məhsulda elm və təhsilin çəkisinin artırılması və kapital resurslarının zəngin elmi bazaya, kadr potensialına yönləndirilməsi kimi mühüm addımlar atmaqdadır. Kadr potensialının müasir dövrə uyğun qurulması, demokratik idarəetmədə elektron hökumət qurulması və funksional idarəetmənin gəncləşməsi yeni siyasi reformalarda mühüm üstünlüyə malikdir.

Azərbaycanda yaxın illər üçün güclü kadr bazasının formalaşdırılması əsas prioritetlərdəndir və bununla bağlı hərtərəfli zəmin yaradılıb. «Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə Milli

Strategiya və onun həyata keçirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramı»nın müəyyənləşdirdiyi prinsiplər, eləcə də Prezident yanında Elmin İnkişafı Fondunun başlıca təzisləri birbaşa yeni tərəqqi erasının kadr bazasının hazırlanmasına hesablanıb.

Bu strategiyanın ali məqsədi elmi araşdırmaların stimullaşdırılması, ölkənin təbii sərvətlərinin, mədəni və tarixi irsinin öyrənilməsi işlərinin intensivləşdirilməsi, elmin müxtəlif sahələr üzrə tədqiqatların səmərəliliyinin artırılması və Azərbaycan elminin dünya səviyyəsində layiqincə təmsil olunmasına dövlət dəstəyinin təmin edilməsidir.

Məhz zamanın tələb etdiyi sürətli inkişaf tempinə uyğun islahatlar aparmaq yeni dövrün əsas çağırışlarıdır. Respublikamızın son illərdə böyük iqtisadi yüksəlişə nail olduğunu nəzərə alsaq, o zaman elm sahələrində inkişafının da iqtisadi təkamül səviyyəsinə uyğunlaşdırılması

zərurəti danılmazdır. Məlumdur ki, respublikamızın iqtisadi gərilirlərinin əsasını neft-qaz ixracından əldə olunan gəlirlər təşkil edir. Hazırda qarşıda duran əsas məqsədlərdən biri neft kapitalını insan kapitalına çevirməkdir. Bu isə başlıca olaraq, ölkədə yüksək ixtisaslı elmi və peşəkar kadrların hazırlanması ilə mümkündür. Yeni onillikdə demokratik cəmiyyətin, liberal bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadi siyasətin yeni müstəvidə və modern mərhələdə gücləndirilməsi, neft gəlirlərinin məqsədyönlü idarə olunması və birbaşa insan amilinə, yəni intellektual kapitala yönəldilməsi, qeyri-neft sahələrinin innovativ iqtisadiyyatın baş xəttinə çevrilməsi, kiberinformasiya cəmiyyətinin formalaşdırılması, ən yeni kreativ texnologiyaların meydanının genişləndirilməsi Azərbaycan dövlətinin hədəflədiyi strateji sahələrdir.

Elbrus CƏFƏRLİ

Azərbaycan Mətbuat Şurası və «Vergilər» qəzetinin təşkilatçılığı ilə ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş «Heydər Əliyev və Azərbaycanda vergi siyasəti» mövzusunda fərdi jurnalist yazıları müsabiqəsi müasir vergi sistemi ilə bağlı yeniliklərin, habelə qarşıda duran əsas hədəflərin cəmiyyətə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. «Heydər Əliyevin iqtisadi inkişaf strategiyasında vergi siyasəti», «Nağdsız ödəniş sisteminin inkişaf perspektivləri», «Əmək müqaviləsi: gələcəyə təminat» istiqamətləri üzrə keçirilmiş müsabiqəyə ümumilikdə 44 yazı təqdim edilmiş, onlardan 9-u əsas mükafata layiq görülmüşdür.

Müsabiqədə yüksək yer tutmuş daha bir məqaləni təqdim edirik.

Məqsəd əmək bazarını daha da canlandırmaq, işçilərin sosial hüquqlarının qorunmasını gücləndirməkdən ibarətdir

Son bir ildə kütləvi informasiya vasitələrində, xüsusilə də televiziyalarda ən çox müzakirə olunan, eyni zamanda reklam çarxlarında və lövhələrində, nəqliyyat vasitələrinin üzərində və digər yerlərdə təbliğ edilən əsas mövzu əmək müqaviləsinin imzalanması ilə bağlıdır. Bu reklam materiallarında təşvil olunan əsas ideya, başlıca qayə vətəndaşları işlədikləri müəssisələrdə əmək müqaviləsi bağlamağa davət edir, əmək müqaviləsi olmadan onların gələcək sosial təminatlarının olmayacağını dərk etməyə səsləyir.

Əslində dövlətin də məqsədi budur ki, ölkə vətəndaşları üçün güclü sosial təminat sistemi yaratsın, onların sosial hüquqlarını daha etibarlı şəkildə qorusun. Təbii ki, insanların sosial şəraitinin yaxşılaşması, ilk növbədə, dövlətin yüksək iqtisadi inkişafa nail olmasından bilavasitə asılıdır. Ölkədə həyata keçirilən uğurlu iqtisadi islahatlar nəticəsində sahibkarlığın inkişafının daha da sürətləndirilməsi, istehsal müəssisələrinin fəaliyyətinin genişləndirilməsi, yoxsulluğun azaldılması, yeni iş yerlərinin yaradılması əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə güclü zəmin yaradır.

Bu amillər əmək bazarında da ciddi canlanma və fəallığı səbəb olub. Son 10-12 ildə bu sahədə daha yüksək dinamika müşahidə olunur. Belə ki, 2000-ci ildə məşğul əhalinin 33,2%-i dövlət sektorunda çalışırdısa, 2012-ci ildə bu rəqəm 26,1%-ə enib. Bu da, ilk növbədə, özəl sektorun, qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə əlaqədar məşğulluğun səviyyəsinin yüksəlməsinin göstəricisi sayıla bilər.

Əhalinin məşğulluğunun artımında icrası başa çatıb və hazırda icra olunan dövlət proqramlarının rolunu xüsusi vurğulamaq lazımdır. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində əhalinin məşğulluq səviyyəsi 94,7%-ə çatıb. Ölkədə işsizlik səviyyəsi 5,3%-dir, iqtisadi fəallıq səviyyəsi isə 74,2% təşkil edir. Dövlət məşğulluq orqanları tərəfindən işsiz statusu verilmiş vətəndaşların sayı 0,8%-dir.

Dövlət başçısının tapşırığı icra olunur

Bir sıra hallarda işəgötürənlər qanunla müəyyən edilmiş vergi və sosial ödənişlərdən yayınmaq məqsədilə qanunvericiliyin tələblərini pozaraq işçilərlə əmək müqavilələri bağlamır, iş yerləri rəsmiləşdirilmədən onlara müxtəlif işlərin görülməsini həvalə edirlər. Bəzi hallarda isə işəgötürənlər işçilərlə əmək müqavilələri əvəzinə mülki-hüquqi xarakterli xidmət müqavilələri bağlayır və ya onlara verilən əmək haqlarının az bir hissəsini sənədləşdirirlər ki, bu da vergi öhdəliklərini və sosial sığorta ayırımlarını minimuma endirir. Nəticədə işçilərin hüquqları tapdalanır, onların gələcək sosial təminatı təhlükə altında qoyulur və gəlir vergisi üzrə vergitutma bazası azalır.

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş 11 iyul 2012-ci il tarixli iclasında iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarında çalışanların bir qisminin qeyri-qanuni işləməsi, yəni məaqların qeyri-leqal şəkildə verilməsi həm vergilərdən yayınmaya, həm də ölkənin bugünkü sosial vəziyyətinin real əks etdirilməsinə səbəb olduğu bildirilib.

Əmək müqaviləsinin bağlanmaması vətəndaşın özü üçün yaratdığı ciddi sosial problemdir. Hər bir vətəndaş bilməlidir ki, onun sosial təminatının gələcəyi öz əlinə deyil, bu prosesdə fəal iştirak etməklə gələcəkdə sosial hüquqların tam təmin olunması ilə noticə olar. Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun idarə rəisi İdris Quliyevin bildirdiyinə görə, Azərbaycanın pensiya sistemi sığorta prinsipinə əsaslanır. Sığorta münasibətlərinin yaranması üçün, ilk növbədə, işçi ilə işəgötürən arasında müqavilənin olması vacibdir. Çünki pensiyanın təyin edilməsi işçinin ödə-

diyi sosial sığorta haqlarının məbləğinə bağlıdır. Əksər hallarda məvaciblərin minimum əməkhaqqı səviyyəsində göstərilməsi də ciddi problem yaradır. Bu o deməkdir ki, həmin işçiyə gələcəkdə çox az miqdarda pensiya təyin olunaçaq. Yəni hər bir işçi gələcəkdə onu hansı problemin gözlədiyinin fərqinə varmalı, işəgötürəndən əməkhaqqının real göstərilməsini tələb etməlidir. Əmək müqaviləsi bağlanmadıqda və aylıq əməkhaqqı qüvvədə saxlanmadıqda işçilərin əməkhaqqının real göstərilməsini tələb etməlidir. Əmək müqaviləsi bağlanmadıqda və aylıq əməkhaqqı qüvvədə saxlanmadıqda işçilərin əməkhaqqının real göstərilməsini tələb etməlidir. Əmək müqaviləsi bağlanmadıqda və aylıq əməkhaqqı qüvvədə saxlanmadıqda işçilərin əməkhaqqının real göstərilməsini tələb etməlidir.

müqaviləsi olmadıqda işəgötürən istədiyi vaxt müxtəlif bəhanələrlə onunla əmək münasibətlərinə xitam verə bilər. Bu zaman işçi Əmək Məcəlləsinin 68-76-cı və 77-84-cü maddələrində nəzərdə tutulan əmək müqaviləsinə xitam verilməsi şərtlərinə əməl olunmadan və müavinətlər ödənilmədən şifahi surətdə işdən azad edilir.

Əmək Məcəlləsinə dəyişikliklər zəruridir

Əmək müqaviləsi olmadan çalışanların təhlükəsizliyi də minimum səviyyədə olur. İstehsalatda baş verən qəzalar zamanı əmək münasibətlərini rəsmiləşdirməyən işçilərin hüquqları pozulur və onlar müəssisələrdən heç bir təminat ala bilmirlər.

Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinin rəisi müavini Məhərrəm Məhərovun qeyd etdiyinə görə, qeyri-leqal məşğulluq və əmək müqavilələrinin rəsmiləşdirilməməsi halları dünyanın bütün ölkələrində mövcuddur. Adətən, işçi qüvvəsi-

yi ölkə əhalisinin cəmi 8,8-9%-ni təşkil edir. Müqayisə üçün deyək ki, Avropa ölkələrində bu göstərici 22%-dən yuxarı, qonşu Rusiyada təxminən 14-15%-dir. Yəni Azərbaycanın əhalisi kifayət qədər gənclər və əməkqabiliyyətli insanları xüsusi çəkisi yüksəkdir. Buna baxmayaraq, əmək müqaviləsi ilə işləyənlərin məşğul əhalinin (bu, 4,4 milyon nəfərdən bir qədər çoxdur) cəmi 31-32%-ni təşkil etməsi normal göstərici sayıla bilməz. Müqayisə üçün bildirik ki, əksər ölkələrdə bu göstərici bizzat iki dəfə çoxdur.

M.Məhərovun bildirdiyinə görə, müfəttişliyin Vergilər Nazirliyi və Dövlət Sosial Müdafiə Fondu ilə birgə, həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində 2012-ci ildə ümumilikdə 46735 nəfərə əmək müqaviləsinin imzalanması təmin edilmişdir. 2012-ci ildə 1194-ü dövlət, 7147-si özəl təşkilatlarla 8341 işəgötürənin əmək qanunvericiliyinə hansı səviyyədə əməl etməsinə dövlət nəzarəti həyata keçirilib. Nəzarət tədbirləri zamanı təxminən 18 min hüquq pozuntusu aşkar edilərək onların aradan qaldırılmasına nail olunub. Böyük sərəmə verən bu tədbirlərə baxmayaraq, bütövlükdə əmək bazarını tam nəzarətdə saxlamaq, işəgötürənlərlə işçilər arasında münasibətlərin əmək müqaviləsi əsasında rəsmiləşdirilməsinə nail olmaq obyektiv səbəblərə görə çətinlik törədir. Bunun başlıca səbəbi hüquqi və fiziki şəxslərlə yanaşı, qeyri-leqal sahibkarlıq fəaliyyəti ilə gəlir əldə etmək məqsədi güdən işəgötürənlərin sayının çox olmasıdır. Bu və digər problemlərin həll olunması üçün Əmək Məcəlləsinə dəyişikliklərin edilməsi də zəruri hesab olunur. Artıq məcəlləyə dəyişikliklər istiqamətində iş gedir.

Vergi Məcəlləsinə dəyişikliklər vergi ödəyiciləri üçün daha sərfəli imkanlar yaradır

Əmək müqavilələrinin imzalanmaması həm də vergidən yayınma deməkdir. Vergilər Nazirliyinin Audit və operativ nəzarət sahələrini başa düşərək özləri əmək müqavilələrinin bağlanmasında maraqlı tərəf kimi çıxış etməlidirlər. Hər kəs başa düşməlidir ki, əmək müqavilələrinin bağlanmaması vergidən yayınmanın əsas səbəblərindən biridir və bu da dövlət büdcəsinə daxil olmaları üçün tələb olunan vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

hələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərovun bildirdiyinə görə, əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tə-

**Saiyəddin ƏLİYEV,
«Üç nöqtə» qəzeti**

Turizmin inkişafına yeni təkan

«Akkredito olunmuş ailələr haqqında» Qanun ölkəmizin turizm cəlbədiciliyini daha da artıracaq

İqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər son illər Azərbaycanın turizm potensialının əhəmiyyətli dərəcədə güclənməsinə şərait yaradıb.

Davamlı və tarazlı inkişafda, büdcə gəlirlərinin formalaşmasında, vergi daxilolmalarının həcmində artımında mühüm rol oynayan turizm sektorunda zəruri infrastrukturun formalaşdırılması son illər hökumət üçün prioritet məsələlərdən birinə çevrilib. Ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafının sürətlənməsi, beynəlxalq əlaqələrin genişlənməsi, habelə mədəniyyət və idman sahələrində əldə olunan nailiyyətlər turizm sahəsinin davamlı inkişafını təmin edir.

Son illər Azərbaycan bu sahədə əldə etdiyi nailiyyətlər beynəlxalq təşkilatlar və maliyyə qurumlarının hesabatlarında da yüksək dəyərləndirilib. Xatırladaq ki, bir müddət əvvəl Dünya İqtisadi Forumunun dünya ölkələrinin turizm sahəsində rəqabət qabiliyyətinə görə tərtib etdiyi reyting cədvəlində respublikamız 5 pillə irəliləyərək 78-ci yerdə qərarlaşmışdı. Bu günlərdə isə Dünya Turizm Təşkilatı (DTT) Azərbaycanda turizmin inkişafını yüksək dəyərləndirərək, xüsusən də elektron viza sisteminə keçidi alqışlayıb. Təşkilatın baş katibi Taleb Rifai Azərbaycandan bu qərarın ölkədə turizm sektorunun inkişafına təkan verəcəyini bildirib, qeyd edib ki, yeni sistemin tətbiqi Azərbaycana turist axını gücləndirməklə, bütövlükdə ölkəmizin turistlər üçün daha sadə və əlverişli viza prosedurunun formalaşmasına imkan verəcək. Qurumun baş katibi həmçinin vurğulayıb ki, Azərbaycan regionda

yüksək turizm potensialına malik ölkədir və bu sahədə ildən-ilə müsbət irəliləyişlər hiss olunur.

Azərbaycanda elektron viza sistemi 2013-cü ilin martından tətbiq olunmağa başlayıb. Yeni sistem sənədləşmənin daha asan aparılmasına, viza xərclərinin azaldılmasına, habelə vaxta qənaət edilməsinə şərait yaradır. Bu il avqust ayının 1-dən qüvvəyə minməsi gözlənilən Miqrasiya Məcəlləsində də turist vizalarının elektron formada verilməsinə nəzərdə tutulan bir sıra maddələr əksini tapıb. Mühüm yeniliklərdən biri də turizm sahəsində elektron xidmətlərin təşkildir. Bu məqsədlə yaradılmış yeni saytda (e-services.mct.gov.az) vətəndaşlara 12 növ elektron xidmət göstərilir. Nazirliyin «e-hökumət» dövlət informasiya sisteminə inteqrasiyası istiqamətində də tədbirlər görülür. Bundan başqa, Bakı, Xaçmaz, Quba, Şamaxı, Şəki, Lənkəran, eləcə də İsmayılının Lahıc kəndində turistlərə məlumatların çatdırılması məqsədilə yaradılmış turizm informasiya mərkəzlərində ziyarətçilərə elektron xidmətlərin göstərilməsi mümkündür. Hazırda əcnəbi turistlər elektron formada nüfuzlu hotellərdə nömrələr bron edə bilirlər və bu da mühüm irəliləyişlərdən sayılır. Xidmətin müasirləşdirilməsi üçün bu qəbildən olan mehmanxana və turizm obyektlərində POS-terminalların quraşdırılması da əsasən başa çatdırılıb.

Müvafiq dövlət proqramları, o cümlədən «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasında da turizmin inkişaf hədəfləri dəqiqlik əksini tapıb. Konsepsiya çərçivəsində 2020-ci ilədək turizm infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq standartlara cavab verən

turizm xidmət sahələri dairəsinin genişləndirilməsi, sektorun rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi, turizmin ÜDM-də xüsusi çəkisinin artırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu sahəyə dair qanunvericilik və standartların təkmilləşdirilməsi, böl-

gələrdə turizm fəaliyyətinin stimullaşdırılması, informasiya-təbliğat işinin gücləndirilməsi, milli, tarixi-mədəni, sosial-iqtisadi və təbii xüsusiyyətlərin nəzərə alınması yolu ilə turizm marşrutlarının yaradılması təşviq ediləcək.

Artıq bu məqsədlə müvafiq qanunvericiliyin formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi tədbirlərinə də başlanılıb. Milli Məclisdə hazırlanmış «Akkredito olunmuş ailələr haqqında» qanun layihəsinə görə, Azərbaycanın turizm bölgələrində yaşayan bəzi ailələrə xüsusi statusun ve-

rilməsi nəzərdə tutulur. Qanunun hazırlanmasında məqsəd turizm sektorunun inkişafı məqsədilə ölkəyə gələn turistləri seçilmiş yerli ailələrdə yerləşdirmək, daha dəqiqi, əcnəbi turistləri hotel şəraitində daha çox yerli əhalinin həyat tərzinə tanış etməkdir. Qanun layihəsinə

həsinin qəbulundan sonra turistlər daha az vəsait xərcləməklə Azərbaycanın müxtəlif bölgələri ilə yaxından tanış olacaqlar. Milli Məclisin payız sessiyasında müzakirəyə çıxarılaçaq qanun layihəsinin hazırlanmasında Türkiyə və ABŞ təcrübəsindən də istifadə olunacağı bildirilib.

Azərbaycan Turizm Assosiasiyasının sədri Nahid Hacıyev «Akkredito olunmuş ailələr haqqında» qanun layihəsinin qəbulunun ölkədə turizmin inkişafına yeni təkan verəcəyini qənaətindədir. O, hazırda bir çox Avropa ölkələrində turistlərin ailələrdə yerləşdirilməsi təcrübəsindən geniş istifadə edildiyini və müəyyən uğurlar əldə olunduğunu bildirir: «Müasir turisti yüksək ulduzlu hotellərlə, yaxud hər cür infrastrukturaya malik digər turizm obyektləri ilə təəccübləndirmək mümkün deyil. Dünyanın bir çox ölkələrində ən müasir standartlara cavab verən hotel və mehmanxana şəbəkəsi mövcuddur. Amma bir çox turistlər nisbətən sadə şəraitdə dincəlməyə, az vəsait xərcləməyə, yerli əhalinin həyat tərzini, məişətini, dəyərlərini ilə tanış olmağa üstünlük verirlər. Hesab edirəm ki, «Akkredito olunmuş ailələr haqqında» qanun layihəsi belə turistlər üçün əlverişli imkan yaradılmış deməkdir. Yeni qanun çəkiləcək və işlək mexanizmlər əsasında hazırlanacağı halda, ölkəmizdə turizmin inkişafına yeni imkanlar açacaq, həmçinin regionlarda yaşayan insanların sosial durumunu yaxşılaşdırmağa da müsbət təsir göstərəcəkdir».

Samir MUSTAFAYEV

Sığorta-pensiya sistemində yeniliklər

Ölkədə son illər sığorta-pensiya sahəsində həyata keçirilən islahatlar hər bir vətəndaş tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. 2001-2005-ci illəri əhatə edən «Azərbaycan Respublikasında pensiya islahatı Konsepsiyası»nın reallaşdırılması ilə sığorta-pensiya sisteminin müasir standartlara uyğunlaşdırılması ilə bağlı zəruri addımlar atılıb, vətəndaşların pensiya təminatında sığorta prinsiplərinin tətbiqinə istiqamətlanmış tədbirlər həyata keçirilmişdir.

2006-cı ildən etibarən ölkəmizdə yeni, beynəlxalq təcrübədə özünü doğrultmuş üçpilləli struktura (baza, sığorta və yığılma hissələrindən ibarət) əsaslanan əmək pensiyaları sistemi fəaliyyətədir. Bundan əlavə, məcburi dövlət sosial sığorta sahəsində fərdi uçot sistemi yaradılmış, vətəndaşların pensiya təminatının fərdi uçotun məlumatları əsasında aparılması həyata keçirilmiş, beləliklə də pensiya təminatında sığorta prinsiplərinə keçid təmin edilmişdir.

Pensiya təminatının avtomatlaşdırılması

Ölkə başçısının müvafiq sərəncamı ilə təsdiq edilən «2009-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında sığorta-pensiya sisteminin inkişafına dair Dövlət

Dövlət Proqramına əsasən, müasir standartlara uyğun avtomatlaşdırılmış pensiya təminatına keçid bu gün uğurla həyata keçirilməkdədir. MDB məkanında ilk dəfə olaraq pensiyaların avtomatlaşdırılması vahid mərkəzdən təyinatına Azərbaycanla başlanılmışdır. Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (DSMF) sədri Səlim Müslümovun bildirdiyinə görə, pensiya təminatının avtomatlaşdırılması kimi mühüm prosesə başlanılması sığorta-pensiya sistemində aparılan davamlı islahatların məntiqi nəticəsidir. Bu sıraya pensiya qanunvericiliyinə edilən ardıcıl dəyişikliklərlə pensiya təminatı alqoritminin sadələşdirilməsi, ödənilən sosial sığorta haqlarının fərdi uçotu, sığorta-pensiya sistemində Avropa standartlarına uyğun müasir avtomatlaşdırılmış infrastrukturun qurulması, DSMF-nin sərəvlərində unikal elektron məlumat bazalarının yaradılması kimi kompleks tədbirlər daxildir.

DSMF sədri əlavə edib ki, ötən dövr ərzində qurumun www.dsmf.gov.az ünvanlı internet sahifəsində mükəmməl müştəri xidmətləri sistemi yaradılıb. İstənilən vətəndaş bura daxil olaraq öz fərdi hesabı barədə məlumat ala, eləcə də pensiya kalkulyatoru vasitəsilə pensiyasını hesablaya bilər. Bu xidmətlərə əlavə olaraq, artıq pensiyaların avtomatlaşdırılması qay-

yalnız şəxsiyyət vəsiqəsinin nömrəsi tələb olunur. Bu məlumat dərhal sistemə daxil edilir, təsdiqləndiyi halda Fondun fərdi məlumat bazasına inteqrasiya edilərək avtomatlaşdırılmış qaydada əmək pensiyasının təyinatı aparılır, vətəndaşa ona təyin olunan pensiyanın məbləği bildirilir. Eyni zamanda, zəng edən şəxsə plastik pensiya kartını ala biləcəyi müvəkkil bankın filialının ünvanı da çatdırılır. Bu proses ümumilikdə bir neçə dəqiqəyə başa çatır.

S.Müslümov avtomatlaşdırılmış pensiya təminatının ilkin olaraq yaşa görə əmək pensiyası növü üzrə aparılacağı deyib. Əlilliyə və ailə başçısına itirməyə görə əmək pensiyalarının təyinatının avtomatlaşdırılması qaydada aparılması isə digər müvafiq dövlət qurumlarında qeyd olunan təyinatlarla bağlı zəruri informasiyaları özündə əks etdirən elektron xidmətlərin yaradılmasından sonra mümkün olacaq.

Bu islahat sistemdə şəffaflığın daha da artmasına, əlavə vaxt itkisinin qarşısının alınmasına, vətəndaşlarla DSMF-nin yerli qurumları arasında münasibətlərin sadələşdirilməsinə, insan amilinin rolunun son dərəcə azaldılmasına gətirib çıxaracaq. Buna görə də vətəndaşlar öz fərdi hesablarında məlumatların tam əks olunmasında maraqlı olmalı, fərdi uçot sisteminin tətbiqindən əvvəlki dövrə, yəni 2006-

Fərdi məlumatların çatdırılması

Fond tərəfindən tətbiq edilən daha bir yenilik hər bir şəxs üzrə fərdi məlumatların öz sahibinə xüsusi məktublara çatdırılmasıdır. Ötən dövr ərzində dövlət sosial sığorta sisteminin fərdi uçotun tətbiqi və inkişafı məqsədilə mühüm vəzifələr yerinə yetirilib, bu sahədə normativ hüquqi baza yaradılıb, zəruri infrastruktur qurulub. 2 milyon 758 min nəfərdən çox şəxsə fərdi şəxsi hesab açılaraq sosial sığorta şəhərdəmələri paylanılıb. Eyni zamanda, sığortaolunularla dair illik hesabların qəbulu və müvafiq məlumatların fərdi şəxsi hesablarda əks etdirilməsi, bu məlumatların sığortaolunulara çatdırılması üçün mühüm işlər həyata keçirilib. Vətəndaşların gələcək pensiya təminatında, şəffaflığın təminatında mühüm rolunu malik olan «Sığortaolunularla məlumatların verilməsi» adlı elektron xidmət əhalinin istifadəsinə verilib. Hazırda bu xidmət, ötən 6 ayın statistikasına əsasən, «Elektron hökumət» portalı vasitəsilə ən çox müraciət olunan elektron xidmətlər sırasındadır. Bununla yanaşı, fərdi şəxsi hesabla malik vətəndaşların heç də hamısının saytdan istifadə etmədiyi nəzərə alınaraq, fərdi məlumatların sahiblərinə xüsusi məktublara çatdırılması sisteminin tətbiqinə başlanılıb. Bu məqsədlə Fondun bir gün ərzində 38 min məktubun çapına imkan verən xüsusi avadanlıq quraşdırılıb. Bu avadanlıq avtomatlaşdırılmış sistemdə olan hər bir sığortaolunuların fərdi hesabında müəyyən bir tarixə toplanan ümumi məbləği, həmçinin həmin məbləğin hansı sığortaedən tərəfindən göndərildiyini əks etdirən xüsusi paketlənməli məktublara çap etmək imkanına malikdir.

AYTƏN

Strateji valyuta ehtiyatları 48 milyard dollara çatıb

2013-cü ilin ötən 6 ayı ərzində Mərkəzi Bankın (MB) sərəncamında olan valyuta ehtiyatları 1 milyard manat artaraq ümumilikdə 12,7 milyard dollara çatıb. Dövlət Neft Fondunun valyuta ehtiyatları isə ötən dövr ərzində 1,5 milyard dollar artaraq 35,5 milyard dollar təşkil edib. Beləliklə, Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatları 48 milyard dollara çatıb. Bu, ölkəmizin xarici borcundan 11 dəfə çoxdur. MB-dən qəzetimizə verilən məlumata görə, strateji ehtiyatların ümumi daxili məhsulun (ÜDM) 70 faizinə çatır və bu göstərici üzrə Azərbaycan dünyada ilk «15-lik»də dayanır. İnkişaf etmiş ölkələrin böyük əksəriyyətində strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi ÜDM-in 24-30 faizini təşkil edir. Neftlə zəngin olan ərəb ölkələrində isə bu rəqəm təxminən 45 faizə bərabərdir.

Ölkəmiz hazırda valyuta ehtiyatlarının real artımı və həcminə görə dünyada ən yaxşı göstəriciyə malikdir. Mərkəzi Bank bildirir ki, respublikamızın ümumi strateji maliyyə ehtiyatlarının formalaşmasında başlıca rolunu neft ixracı amili oynaya da, artıq bu istiqamətdə qeyri-neft gəlirləri də mühüm mövqeyə malikdir. Son 2 ildə neft istehsalının və nəqlinin azalması baş verib, ancaq buna baxmayaraq ölkəmizin strateji valyuta ehtiyatları əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Azərbaycan hökuməti digər iqtisadi resursların istehsalını və nəqlini artırmaqla, həmçinin, dünyanın nüfuzlu maliyyə qurumlarında saxlanılan valyuta sərəvlərinin səmərəli idarə olunması sahəsində mühüm irəliləyişlərə nail olub.

Xatırladaq ki, Azərbaycanın valyuta sərəvləri 10 ilə yaxındır ki, dünyanın «Böyük Yeddilik» və Avropa Birliyi ölkələrinin ən reytingli, eləcə də sabit və pozitiv inkişaf indikatorlarına malik dövlətlərin maliyyə strukturlarında idarəetməyə verilib. Dövlətin bu istiqamətdə siyasəti təmkinli, düşünülmüş və uzaqgörən strategiya əsasında qurulub və bu tendensiya respublikamızın xarici dövlətlərdə saxlanılan valyuta ehtiyatlarının tam etibarlı, minimum riskə malik qurumlara həvalə edildiyini şərtləndirmişdir. Yeni həmin vəsait dünyanın miqyaslı və ən yüksək investisiya reytingli idarəetmə sahəsin-

də zəngin təcrübəsi və sərəfəsi olan investitorlara həvalə edilib. Bunun nəticəsidir ki, respublikamız global böhranın ən şiddətli resesiyaları dövründə belə, xarici maliyyə vəsaitlərinin itkisi ilə üzlaşmayıb.

Güclü valyuta ehtiyatları hər bir ölkənin inkişafını təmin etməklə bərabər, həm də onun xarici borc müqabilində etibarlı makroiqtisadi sabitliyini möhkəmləndirir. Azərbaycanın valyuta ehtiyatlarının xarici borc göstəricisindən 11 dəfə çox olması ölkəmizin etibarlı makroiqtisadi sabitliyinin ən başlıca göstəricilərindən biri hesab oluna bilər. Halbuki MDB regionunda əksər ölkələrin xarici borcu onların valyuta ehtiyatlarına bərabərdir, hətta bəzən çoxdur.

Azərbaycanın uzunmüddətli inkişaf doktrinasının əsas hədəfləri valyuta sərəvlərini neft və mineral resurslar hesabına formalaşdırmaqla yanaşı, digər vasitələrlə artırmaqdan ibarətdir. Bu məqsədlə MB tərəfindən 2013-2015-ci illərə dair valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin yeni strategiyası hazırlanıb. Strategiya mövcud global iqtisadi şəraitdə ehtiyatların maliyyə alətlərinin və coğrafi strukturunun diversifikasiyasını nəzərdə tutur. Belə ki, hazırda dünyada investitorların maliyyə ehtiyatları ilə üzlaşdığı bir vaxtda Azərbaycan güclü investor kimi dünya bazarına daxil olur. Mövcud situasiyalar və ssenarilər nəzərə alan dövlət iqtisadiyyatın diversifikasiyası ilə yanaşı, maliyyə resurslarının da saxləndirilməsi ilə bağlı ortamüddətli siyasəti həyata keçirməyi düşünür.

Valyuta ehtiyatlarının saxləndirilməsinin əsas istiqamətlərindən biri kimi onların daşınmaz əmlak və qızıla yerləşdirilməsidir. Azərbaycanın strateji valyuta sərəvlərinin yüksək artımı, maliyyə qüdrətinin güclənməsi gələcəyin etibarlı təminatı üçün zəngin baza deməkdir. Azərbaycan potensialı maliyyə bazasına malik ölkə kimi, valyuta ehtiyatlarının bir hissəsini dünyada irimiqyaslı sərəfə proqramlarına yönəltmək, maliyyə və qiymətli kağızlar bazarının digər alətlərinə, xüsusilə də qeyri-valyuta alətlərinə (səhm, istiqraz, daşınmaz əmlak və qızıl) yerləşdirmək strategiyasını seçib.

E.CƏFƏRLİ

Proqramı» bu sahənin inkişafında böyük rol oynamışdır. Dövlət Proqramının əsas məqsədi pensiya təminatında sığorta prinsiplərinin gücləndirilməsi və yığılma komponentinin tətbiqi, pensiya islahatlarının dərinləşdirilməsi, yeni sığorta-pensiya sisteminin dayanıqlı və dinamik inkişafına nail olunması, bu zəmində vətəndaşların pensiya təminatının daha da təkmilləşdirilməsidir.

dada təyinatına da başlanılmışdır. Fondun bu məqsədlə xüsusi «Çağrı Mərkəzi» (190-0) yaradılmışdır. Pensiya yaşına çatmış hər bir vətəndaş hansısa sənəd toplanmadan və vaxt itirmədən bu nömrəyə zəng vurub, şəxsiyyət vəsiqəsinin nömrəsi barədə məlumat verməklə, real vaxt rejimində dərhal pensiya təyinatı hüququnu reallaşdırmağa bələd olub. Zəng vuran vətəndaşlardan

ci ilin 1 yanvarınadək iş stajlarının qeydiyyatına alınmasında aktivlik göstərməlidirlər. Çünki avtomatlaşdırılmış pensiya təyinatı yalnız sistemdə qeydiyyatda düşmüş elektron göstəricilər əsasında aparılır. Əgər müvafiq məlumatlar sistemdə vaxtında əksini tapmayıbsa, hesablamalarda onların nəzərə alınması texniki baxımdan imkan xaricindədir.

Sadələşdirilmiş vergi bəyannaməsi

Hüquqi şəxslər üzrə 1N^ə-li Əlavənin tərtib olunmasında mühasibat uçotu məlumatlarının düzgün yerləşdirilməsi

Qulu Soltanov,
sərbəst auditor

Əvvəli ötən sayımızda

Hörmətli oxucular, qəzetin ötən sayında sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin illik yekunlaşmış ikili mühasibat yazılışlarını əks etdirən memorial orderə əsasən tərtib olunan balans-dövrüyyə cədvəli göstərilmişdir. Qeyd olundu ki, Əlavənin düzgün və rahat tərtib olunması üçün balans-dövrüyyə cədvəlinin hazırlanması vacibdir.

Balans-dövrüyyə cədvəlindəki göstəricilər bəyannamənin Əlavəsində aşağıdakı kimi əks etdirilməlidir (cədvəldə Əlavə-

nin istifadə olunmayan sətirləri göstərilməyib).

Əlavənin «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütununun «CƏMİ AKTİVLƏR» hissəsindəki məlumatlar balansın aktiv hesablarının debet dövrüyyəsinə, «CƏMİ KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR» hissəsindəki məlumatlar isə balansın passiv hesablarının kredit dövrüyyəsinə istinadən yazılır. Həmçinin Əlavənin «təqdim edilmişdir, silinmişdir, ləğv edilmişdir» sütununun «CƏMİ AKTİVLƏR» hissəsindəki məlumatlar balansın aktiv hesablarının kredit dövrüyyəsinə, «CƏMİ KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR» hissəsindəki məlumatlar isə balansın passiv hesablarının debet dövrüyyəsinə istinadən yazılır.

Bəzi balans hesablarının məlumatlarının Əlavədə yerləşdirilməsinə ehtiyac yaranmışdır. Əlavədəki dövrüyyə məlumatlarının şisirdilməməsi üçün debitor və kreditor bölmələri hesablaşmalarına dair hesabların məlumatlarında təkrarlanan dövrüyyə məbləğlərinə diqqət yetirilməlidir. Bəzi balans hesablarının məlumatlarını Əlavədə yerləşdirmək və ya yerləşdirməmək olar, çünki həmin məlumat əhəmiyyət kəsb etmir və digər hesablardan həmin məlumatı almaq olur.

Əlavənin hər bir sətirinin hansı mühasibat uçotu hesabının məlumatlarına istinad edilməklə tərtib olunmasına aşağıdakı cədvəldə diqqət yetirək.

Davamı növbəti sayımızda

Göstəricilər	Dövr ərzində daxil olmuşdur, manatla	Təqdim edilmişdir, silinmiş, ləğv edilmişdir, manatla	Hesabat dövrünün sonuna, manatla
1. CƏMİ AKTİVLƏR	63740	Təqdim edilmişdir: 11876 Silinmişdir: 49649 Ləğv edilmişdir:	15245
1.1.2 Maşınlar, avadanlıqlar və hesablama texnikası		Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 1424 Ləğv edilmişdir:	5696
1.3.1 Hazır məhsul	13195	Təqdim edilmişdir: 11876 Silinmişdir:	1319
1.3.3 Bitməmiş istehsal	13195	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 13195 Ləğv edilmişdir:	0
1.3.4 Sair ehtiyatlar	8850	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 7780 Ləğv edilmişdir:	4950
1.4.2 Sair debitor borcları	13500	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 13200 Ləğv edilmişdir:	780
1.5.1 Pul vəsaitləri	15000	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 14040 Ləğv edilmişdir:	2460
1.10 Digər aktivlər		Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 10 Ləğv edilmişdir:	40
2. CƏMİ KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR	17265	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 15050 Ləğv edilmişdir:	15245
2.1.1 Nizamnamə kapitalı		Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: Ləğv edilmişdir:	7000
2.1.2 Hesabat dövrünün xalis mənfəəti	1624	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 1000 Ləğv edilmişdir:	624
2.2.1.1 Bank kreditləri		Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 1500 Ləğv edilmişdir:	2000
2.2.1.2 Alınmış avanslar	1800	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: Ləğv edilmişdir:	1800
2.2.1.3 Dövlət büdcəsinə vergi öhdəlikləri	974	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 750 Ləğv edilmişdir:	224
2.2.1.5 Sair kreditor borcları	12867	Təqdim edilmişdir: Silinmişdir: 11800 Ləğv edilmişdir:	3597

vergi cinayətləri

Sonrakı peşmançılıq fayda vermədi...

Ölkədə sahibkar donuna bürünüb qanunlara məhəl qoymayan Ağcabədi rayonunun Qaravəlli kənd sakini Mehman Əmiraslanov indi eməllərinin peşmançılığını çəkir. Vergilər Nazirliyi yanında Vergi cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentinin istintaq şöbəsi tərəfindən aparılan araşdırmalar zamanı müəyyən olunub ki, Mehman Əmiraslanov bir qrup şəxslə qabaqcadan əl-bir olaraq rəhbərlik etdiyi müəssisələr üzrə vergi orqanına təqdim edilmiş bəyannamələrə bilə-bilə təhrif olunmuş məlumatlar daxil etməklə, yaxud bəyannamə təqdim etməməklə dövlət büdcəsindən vergiləri yayındırıb. 2 sayılı Ərazi Vergilər İdarəsində vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda olan «Səda-Tikinti-M» MMC-nin direktoru M.Əmiraslanov müəssisənin 2008-ci il 3-cü rüb üzrə ƏDV bəyannamələrinə gəlir və xərclər barədə təhrif edilmiş məlumatları daxil edərək dövrüyyəni gizlədib. O, ƏDV və mənfəət vergisi ilə birgə 3911460,72 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırmağa nail olub. Mehman Əmiraslanov bununla da kifayətlənməyib, Ba-

kı Şəhər Vergilər Departamentində vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda olan «Texnoqrupkom» MMC-nin direktoru olarkən 2010-cu ilin may ayında vergi orqanına ƏDV bəyannaməsi təqdim etməklə 135854,34 manat vergini dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırıb. Bu azmış kimi iqtisadi cinayət tərkibli əməllərə qurşanıb, lisenziya almadan qanunsuz yolla yanacaq satışı ilə məşğul olub. O, yüksək qazanc gətirən yanacaq «biznesində» tək olmayıb, Müşfiq Səriyev adlı ortağı ilə birgə fəaliyyət göstərərək «Texnoqrupkom» MMC-nin direktoru olarkən Mehmanın qurduğu plan əsasında neft məhsullarının qanunsuz satışından 54529,60 manat gəlir əldə edilib. 2008-2009-cu illərdə isə bir neçə müəssisəyə rəhbərlik etməklə həmin müəssisələri də vergi cinayətlərinə sövq edib. M.Əmiraslanov rəhbəri olduğu «Yeni Standart şirkəti» vasitəsilə 127621 manat, «Etiopiya» MMC vasitəsilə 252676,86 manat məbləğində ƏDV-ni dövlət büdcəsinə ödəməyib. «İnşaat-Servis» MMC-nin direktoru kimi dövrüyyəni az göstərərək 895867,12 manat məbləğində ƏDV-ni döv-

let büdcəsindən gizlədib. Sahibkar «Səda-12-nin rəhbəri vəzifəsində də bir sıra vergi cinayətləri törədib.

Mehman Əmiraslanov CM-in 213.2.2-ci maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb və Xətai Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilib. 2011-ci il martın 9-da isə ona CM-in 213.1 və 213.2.2-ci maddələri ilə yeni ittiham verilib. Hər iki şəxsin törətdikləri əməllər sübutlarla tam təsdiq edilib. Onlar elan edilmiş ittihamla razılaşıblar. Xətai Rayon Məhkəməsinin hökmü ilə M. Əmiraslanov 5 il, M. Səriyev isə 2 il 4 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunublar.

ELBRUS

«Vergi dostları» layihəsinin iştirakçıları ilə görüşlər keçirilib

İyul ayının 12-də Beyləqan şəhərində Beyləqan, Ağcabədi və İmişli rayonlarının ümumtəhsil orta məktəblərinin müəllimlərindən ibarət olan «vergi dostları» ilə görüş keçirilmişdir.

Görüşdə məqsəd vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlər və həyata keçirilən layihələr haqqında məlumat vermək, əhali arasında vergi mədəniyyətini yüksəltmək, vergi sahəsində təbliğat, məlumatlandırma və maarifləndirmə işinin gücləndirilməsi üçün «vergi dostları» şəbəkəsinin genişləndirilməsi olmuşdur.

rından geniş istifadə olunduğunu qeyd edən Ələkbər Məmmədov hazırda Vergilər Nazirliyi tərəfindən vergi ödəyicilərinə göstərilən 49 xidmətin elektron şəkildə həyata keçirildiyini bildirmişdir. Qeyd edilmişdir ki, vergi ödəyiciləri e-bəyannamələr, e-karguzarlıq, e-qeydiyyat, e-imza və e-audit xidmətlərindən istifadə imkanlarına malikdirlər. Xidmətlərin elektron formada həyata keçirilməsi məmur-sahibkar münasibətində şəffaflığı təmin edir, vaxt itkisi və maddi xərcləri minimuma endirir, ən əsası isə məcburi vergi yığım-larından könüllü vergi ödəmələri-

şadığı ərazidə əhali arasında vergilər dair məlumatlandırma, maarifləndirmə və təbliğat işlərini həyata keçirir, vergi sistemində təbiiq olunan elektron xidmətlər barədə vergi ödəyicilərinə məlumatlandırır, uşaq və gənclərə vergilərin əhəmiyyətini izah edir. İndiyədək 500-dək «vergi dostu» təlim keçərək müvafiq sertifikatlar almışdır. Gələcəkdə onların sayının 2000-ə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Sonra 130 nəfər «vergi dostu» vergi orqanları ilə əməkdaşlıq barədə öhdəlik vərəqəsi imzalamış, onlara üzvlük sertifikatı, «vergi dostu»nun yaddaş kitabçası, kompü-

Tədbir iştirakçıları qarşısında çıxış edən vergilər nazirinin müavini Ələkbər Məmmədov 2013-2020-ci illərdə vergi sisteminin inkişaf strategiyası və modernləşdirilməsi, o cümlədən vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlər və bu sahədə həyata keçirilən layihələr haqqında danışıq olmuşdur. Vergi inkişafının təkmilləşdirilməsində müasir informasiya texnologiyala-

nə keçidi təmin etməyə xidmət edir.

Tədbir iştirakçılarına ərazi vergilər idarələrinin və vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinin yerləşdiyi şəhər və rayon mərkəzləri istisna olmaqla, digər kənd və qəsəbələrdə «Vergi dostları» şəbəkəsinin yaradılması barədə məlumat verilməmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, «vergi dostu» olan şəxs ya-

terlər və data-kartlar təqdim edilmişdir.

Tədbirdə Beyləqan, Ağcabədi və İmişli rayon icra hakimiyyətləri və təhsil şöbələrinin, sahibkarların ictimai təşkilatları və həmkarlar ittifaqlarının nümayəndələri, Vergilər Nazirliyinin və 8 sayılı ƏVİ-nin rəhbər vəzifəli şəxsləri, kütləvi informasiya vasitələrinin əməkdaşları iştirak etmişlər.

Mehdi Babayev

«Professional MÜHASİB» jurnalının baş redaktoru, sərbəst auditor

Audit

Maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi ilə bağlı təsisçilərin və ya yuxarı təşkilatın məsuliyyəti

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 97 nömrəli 27 may 2010-cu il tarixli Qərarı ilə təsdiq olunmuş «Kommersiya təşkilatlarının illik maliyyə hesabatlarının və birləşdirilmiş (konsolid edilmiş) maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi və dərc edilməsi Qaydaları»nın 3.4-cü bəndinin tələbinə görə, kommersiya təşkilatlarının illik maliyyə hesabatlarının və birləşdirilmiş (konsolid edilmiş) maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi barədə məlumatlar onların tabe olduqları yuxarı təşkilat və ya təsisçi (təsisçilər) tərəfindən bu hesabatların sonuncu təqdim etmə günündən sonra 10 gün ərzində Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə verilir.

Qaydaların maliyyə hesabatlarının sonuncu təqdim etmə gününü müəyyən edən 3.1-ci bəndinə əsasən, kommersiya təşkilatları illik maliyyə hesabatlarını və birləşdirilmiş (konsolid edilmiş) maliyyə hesabatlarını hesabat dövrü başa çatdıqdan sonra müvafiq olaraq sonrakı ilin aprel ayının 30-dan və iyun ayının 30-dan gec olmayaraq təqdim etməlidirlər.

Deməli, illik maliyyə hesabatlarını təqdim etməli olan kommersiya təşkilatlarının tabe olduqları yuxarı təşkilat və ya təsisçisi (təsisçilər) may ayının 1-dən 10-dək, birləşdirilmiş (konsolid edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etməli olan kommersiya təşkilatlarının tabe olduqları yuxarı təşkilat və ya təsisçisi (təsisçilər) isə iyul ayının 1-dən 10-dək müvafiq maliyyə hesabatları barədə məlumatları Maliyyə Nazirliyinə verir-

lər.

Burada söhbət yalnız məlumatın verilməsindən gədir. Məlumatın verilməsi hesabatların verilməsi anlamına gəlmir.

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə maliyyə hesabatlarını mütəlx təqdim etməli olan rommersiya təşkilatları haqqında Qaydaların 3.5-ci bəndində göstərilmişdir. Bu bəndə görə dövlət zəmanəti ilə kredit alan və ya dövlət borcunun xərclənməsi ilə bağlı layihələrdə iştirak edən, həmçinin büdcədən subsidiya, subvensiya, qrant və ya müəyyən səlahiyyətlərin yerinə yetirilməsi ilə az paya malik təsisçilərin (səhmdarların) maraqlarına xidmət etmiş olar.

Maliyyə Nazirliyinə maliyyə hesabatlarını təqdim etmək məcburiyyətində olmayan kommersiya təşkilatının maliyyə hesabatlarını hər hansı dövlət orqanına təqdim etməyəcəyini düşünən rəhbərləri lazımı qaydada təmin etmirlər. Bu məlumatların verilməsinin və hesabatların təqdim edilməsinin yuxarı təşkilat və ya təsisçilərin üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Belə ki, Maliyyə Nazirliyi mühasibat uçotu sahəsində nəzarətədiçi və tənqizləyici dövlət orqanı olaraq məlumatları maliyyə hesabatlarını araşdırır, maliyyə hesabatların-

da buraxılan əhəmiyyətli səhvlərin düzəldilməsində təsərrüfat subyektlərinə yardımçı olur, həmçinin təsisçilərin və ya yuxarı təşkilatın yaxşı məlumatlanmış maliyyə hesabat göstəriciləri ilə təmin olunmasına xidmət edir. Qanunla məcburi auditdən keçməli olan, lakin auditi keçirməyən kommersiya təşkilatının təsisçisi və yuxarı təşkilatı ona təqdim olunan maliyyə hesabatına inanmaq məcburiyyətində qalır, lakin maliyyə hesabatlarına əsasən də az paya malik təsisçilərin (səhmdarların) maraqlarına xidmət etmiş olar.

Maliyyə Nazirliyinə maliyyə hesabatlarını təqdim etmək məcburiyyətində olmayan kommersiya təşkilatının maliyyə hesabatlarını hər hansı dövlət orqanına təqdim etməyəcəyini düşünən rəhbərləri lazımı qaydada təmin etmirlər. Bu məlumatların verilməsinin və hesabatların təqdim edilməsinin yuxarı təşkilat və ya təsisçilərin üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Belə ki, Maliyyə Nazirliyi mühasibat uçotu sahəsində nəzarətədiçi və tənqizləyici dövlət orqanı olaraq məlumatları maliyyə hesabatlarını araşdırır, maliyyə hesabatların-

da buraxılan əhəmiyyətli səhvlərin düzəldilməsində təsərrüfat subyektlərinə yardımçı olur, həmçinin təsisçilərin və ya yuxarı təşkilatın yaxşı məlumatlanmış maliyyə hesabat göstəriciləri ilə təmin olunmasına xidmət edir. Qanunla məcburi auditdən keçməli olan, lakin auditi keçirməyən kommersiya təşkilatının təsisçisi və yuxarı təşkilatı ona təqdim olunan maliyyə hesabatına inanmaq məcburiyyətində qalır, lakin maliyyə hesabatlarına əsasən də az paya malik təsisçilərin (səhmdarların) maraqlarına xidmət etmiş olar.

beynəlxalq panoram

Yunanıstanda avtomobil vergisi bazar qiyməti ilə hesablanacaq

Maliyyə Nazirliyi avtomobil vergilərinin tətbiqinin yeni mexanizmini hazırlayıb. İndi bu ölkədə vergilər avtomobillərin zavod qiymətinə əsasən deyil, bazar qiyməti əsas götürülməklə hesablanacaq. Nazirlikdə hesab edirlər ki, hazırda qüvvədə olan sxem idxalatçılara vergilərdən yayınmağa imkan verir.

lin pərakəndə qiyməti ilə nəqliyyat vasitəsinin yaşından asılı olaraq dəyərinin azalması arasındakı fərq nəzərə alınmaqla hesablanacaq.

Bahalı avtomobillərə vergi indi mühərrikin həcmindən deyil, nəqliyyat vasitəsinin pərakəndə satış qiymətindən asılı olacaq. Başqa sözlə desək, 2 min kubsantimetr mühərrikə malik beş ilin avtomobilindən sərvət vergisi tutulmayacaq, çünki bu maşının qiyməti zaman keçdikcə əhəmiyyətli dərəcədə azalır. 40 min avrodan yuxarı dəyərə malik avtomobil sahibləri isə mühərrikin həcmindən asılı olmayaraq sərvət vergisini ödəməlidirlər.

Bundan sonra xaricdən idxal edilən yeni və işlənmiş avtomobillərə vergi idxalatçının gömrük xidmətində bəyan edəcəyi pərakəndə dəyərdən asılı olaraq təyin ediləcək. Vergi dərəcələri isə 5-50% arasında ola-

caq. İkinci əl avtomobillərin miş əmsalları əsasında aparıl-qeydiyyat ödəmələri köhnə- mayacaq, əvəzində hər mode-

Avropada kölgə iqtisadiyyatının həcmi 2 trilyon avronu aşacaq

2013-cü ildə Avropada kölgə iqtisadiyyatının həcmi 2,1 trilyon avro təşkil edəcək ki, bu da Avropa iqtisadiyyatının 18,5%-i deməkdir.

Avropada kölgə iqtisadiyyatına dair hesabatı «Visa Europe» şirkəti hazırlayıb. Şirkətin analitikləri mövcud vəziyyət ilə mübarizəni elektron ticarətin inkişafında

görmürlər.

Tədqiqatçıların araşdırmalarına görə, artıq bu gün elektron ticarətin normal inkişaf etdiyi ölkələrdə kölgə iqtisadiyyatının payı orta səviyyədəndən aşağıdır. İsveçrə, Avstriya, Hollandiya və Böyük Britaniyada ÜDM-in 8-10%-i kölgə sektorunun payına düşür. Bolqarıstan, Xorvatiya, Estoniya və Litvada isə bu göstərici 30%

təşkil edir. Tədqiqatçıların hesablamalarına görə, 2010-2012-ci illərdə internet üzərindən aparılan alqı-satqıların 8% artması hesabına qeyri-rəsmi sektorun payı ÜDM-in 1,4%-i həcmində aşağı enib. Hesabat müəllifləri xüsusi qeyd ediblər ki, kölgə iqtisadiyyatı əsasən işçilərin işə cəlb edilməsi və məhsulların satılması zamanı vergidən yayınmaq hesabına yaranır.

Özbəkistanda tütün məhsullarının idxalına aksiz dərəcələri artırılıb

«Yerli istehlak məhsullarının çeşidinin zənginləşdirilməsi və istehsalının artırılmasına dair əlavə tədbirlər haqqında» qərarə əsasən, tütündən və ya onun əvəz edicisindən hazırlanan siqaretlərə idxal rüsumunun spesifik dərəcəsi may ayından hər min ədəd siqaret üçün

5 dollardan az olmayaraq hesablanır (əvvəl 3 dollar idi). Eyni zamanda, hazırda qüvvədə olan 30%-lik advalor dərəcə (gömrük dəyərinin faizlə hesablanması) sistemi də saxlanılır.

Siqaretin idxalına aksiz vergisinin dərəcəsi 2 dəfə artırılıb və hər min ədədə 40 dollar təşkil edir. 2013-cü ildən etibarən tütün məhsullarının idxalına aksiz vergisinin dərəcəsi 25% artırılıb və hər min ədəd filtrli siqaret üçün 13,424 min sum (1000 özbək sumu = 0,5 ABŞ dolları), filtrsiz siqaretlər üçün 6,479 min sumdur.

Rusiya hökuməti vergi siyasətinin əsas istiqamətlərini təsdiq edib

2014-cü il və 2015-2016-cı illər üçün vergi siyasətinin əsas istiqamətlərini layihəsi bəyənilib. «Lakin razılaşdıq ki, açıq qalan bir sıra məsələləri tamamlayaq və sənədin son variantını hökumətə yenidən təqdim edək», - Rusiya Federasiyasının maliyyə naziri Anton Siluanov bildirib.

Açıq qalan məsələlərdən biri informasiya texnologiyaları və kiçik biznes sahəsində çalışan müəssisələr üçün sığorta ödənişləri üzrə qüvvədə olan güzəştli dərəcələrin saxlanılması və bununla bağlı ekspert müzakirəsinin keçirilməsidir. 2013-

cü il oktyabrın 1-dək investisiya fəallığının stimullaşdırılmasına yönəldilmiş vergi güzəştləri və mexanizmlərinin saxlanması haqqında məsələ də yenidən işlənmişdir.

Xatırladaq ki, sözügedən layihə Rusiya Federasiyası hökumətinin orta və uzunmüddətli perspektivdə büdcə sabitliyini təmin edən səmərəli və sabit vergi sisteminin yaradılması ilə bağlı prioritetlərini müəyyən edir. Burada vergi siyasətinin əsas məqsədi investisiyaların və sahibkarlıq fəaliyyətinin dəstəklənməsi siyasətinin davam etdirilməsi və insan kapitalının inkişafıdır.

Layihə bir sıra əhəmiyyətli yenilikləri də nəzərdə tutur. Bunların sırasında daşınmaz əmlak vergisinin tətbiqi, fiziki şəxslərin daşınmaz əmlakının satışından gəlirlərə aid vergitutma sisteminin sərbəstləşdirilməsi, vergi və mühasibat uçotu standartlarının yaxınlaşdırılması üzrə tədbirlər, bir sıra sığorta ödənişlərinin tariflərinə yenidən baxılması, offşor yurisdiksiyalar vasitəsilə vergi ödəmələrindən yayınma halları ilə mübarizə üzrə tədbirlər, mülkiyyət haqqında məlumatlandırma sisteminin yaradılması, sığorta ödəmələrinin inzibatchılığının Rusiya Federal Vergi Xidmətinə verilməsi və s. məsələlər yer alır.

Dünya vergi sistemi dəyişikliklər tələb edir

2012-ci ildə Niderland və Lüksemburq birbaşa xarici investisiyalar hesabına 5,8 trilyon dollar cəlb etməyə nail olublar ki, bu da ABŞ, Böyük Britaniya və Almaniya iqtisadiyyatına yatırımların ümumi həcmindən çoxdur.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının məlumatlarına görə, 2012-ci ilin sonuna Niderland 3,5 trilyon dollar investisiya cəlb edib və bu məbləğin yalnız 573 milyard dolları real iqtisadiyyata cəlb edilib. Digər hissəsi isə iri şirkətlərə vergidən yayınmağa yardım etmək məqsədilə yaradılan maliyyə və holding şirkətlərinə yönəldilib.

Ötən il Lüksemburq 2,28 trilyon dollar həcmində birbaşa xarici investisiya cəlb edib, bu məbləğin cəmi 122 milyard iqtisadiyyatın real sektoruna yönəldilib. Həmin müddət ərzində ABŞ 3,1 trilyon dollar, Böyük Britaniya 1,3 trilyon, Almaniya isə 980 milyard dollar cəlb etməyə müvəffəq olub.

Niderland və Lüksemburq qoyulan digər investisiyalar isə xüsusi hüquqi şəxslərə (trastlar, korporasiyalar, MMC-lər) yönəldilib. Əksər hallarda bu şirkətlər vergidən yayınmaq üçün yaradılıblar. İÖT-in baş

renliyi, büdcə daxilolmaları üçün və ədalətli vergi anlayışına böyük risk daşıyırlar.

İsveçrə hökuməti ilin ortaları üçün bu sahədə öz islahat paketini təqdim edəcəklərini bəyan edərək, Avropa İttifaqını transmilli şirkətlər üçün tək-lif edilən vergi güzəştlərindən imtina etməyə çağırıb. Transmilli şirkətlər uzun illər ərzində vergi yükünü azaltmaq məqsədilə öz mənfəətlərini daha aşağı vergi tətbiq olunan ölkələr vasitəsilə rəsmiləşdiriblər.

Büdcə kəsiri səbəbindən əksər inkişaf etmiş ölkələr daha sərt tədbirlər tətbiq etməyə məcbur qaldıqları üçün vergi strategiyaları və onların dünya iqtisadiyyatına təsirinə dair məsələlər meydana çıxıb. Dünya birliyi artıq Niderland və İrlandiya kimi iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən korporasiyaların irimiyyətlə sərəməyələrini cəlb edərək tamamilə leqal şəkildə vergidən yayınmalarına dəstək olmalarını müzakirə obyektinə çevirib. Portuqaliya hökuməti də yüksək dövlət borcunun olmasına rəğmən, mənfəət vergisinin azaldılacağı barədə planlarını açıqlayıb.

ABŞ Prezidenti Barak Obama da öz növbəsində 35%-lik korporativ verginin aşağı salınacağını bildirib.

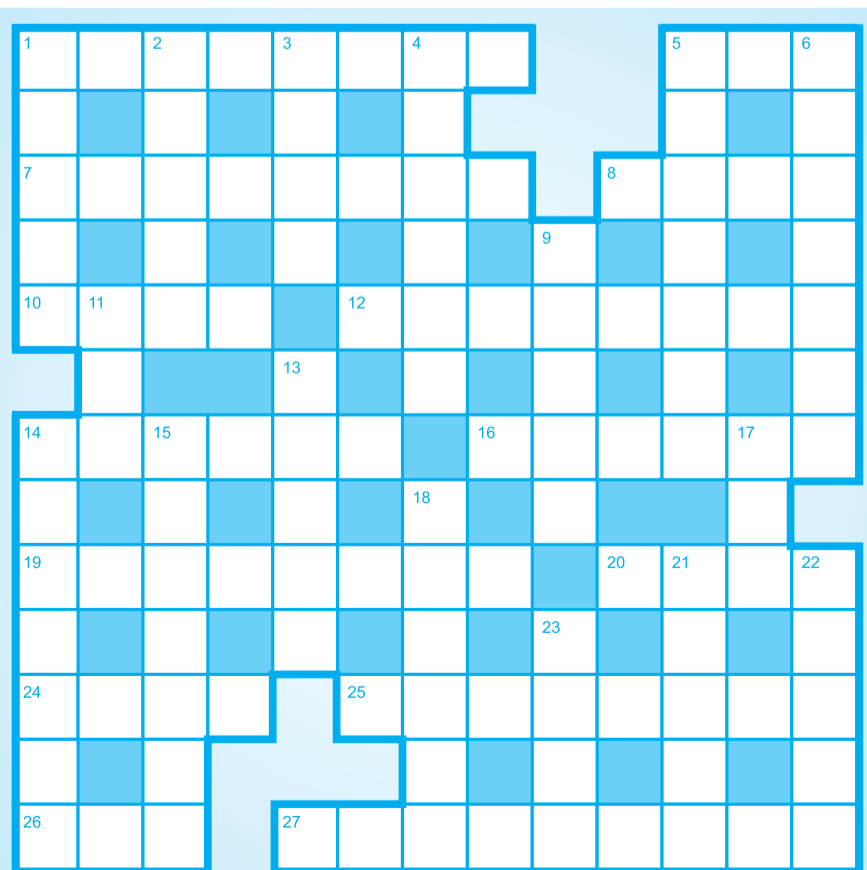
katibi Anhel Qurria hökumətləri islahatlar aparmağa çağırıb: «Biz biznesi təyin ediyimiz qaydalardan istifadə etdiyinə görə günahlandırılmalıyıq. Qanunvericilikdəki boşluqlara əsasən strategiyaları əksər hallarda leqal olsa da, onlar ölkələrin vergi suve-

Böyük Britaniyanın Baş naziri Corc Osborn analoji planlara malik olduğunu bildirib və əlavə edib ki, bu beynəlxalq rəqabətdə Britaniya yerində saymayacaq. Hazırda Britaniyada korporativ vergi 23% təşkil edir ki, bu da G20 ölkələri sırasından ən aşağı göstərici hesab olunur.

Andorrada ilk dəfə gəlir vergisi tətbiq olunacaq

Vergidən yayınmanın qarşısını almaq məqsədilə, eləcə də qonşu dövlətlərin təzyiqi altında ölkə tarixində ilk dəfə gəlir vergisi tətbiq ediləcək. Andorranın Baş naziri Antoni Marti Fransa Prezidenti Fransua Ollanda hökumətin müvafiq qanun layihəsi ha-

zırlayacağına dair sözlər verib. F.Olland bəyan edib ki, Andorra Knyazlığı «tədricon beynəlxalq vergi standartlarına cavab verəcək». Qeyd edək ki, Andorrada bu günə qədər nə fiziki, nə də hüquqi şəxslər gəlir vergisi ödəyirlər.

krossvord

Yuxarıdan aşağı:

1.Avstriyanın paytaxtı; 2.Kimyəvi element; 3.Əvvəlcə qızardılmış, sonra isə sousda bişirilmiş ət və ya balıqdan hazırlanmış xörək növü; 4.Şəki rayonunda kənd; 5.Danışan tutuqşu; 6.Hicri təqviminin 9-cu ayı; 9.Hər hansı bir məhsulu topdan alıb pərakəndə satan fiziki və ya hüquqi şəxs; 11.Öküz cinsinə aid heyvan növü; 13.Qədim Roma imperiyasında hökmdar; 14.Romantik ifa

üslubu ilə seçilən məşhur amerikalı müğənni və aktyor (1915-1998); 15.Təyyarə; 17.ƏDV (rusca); 18.Coğrafi region; 21.Öküzlərin iştirakı ilə keçirilən təhlükəli idman növü; 22.İslandiyanın şimalında vulkan; 23.Maldiv Respublikasının paytaxtı.

Soldan sağa:

1.Su idmanı oyunu; 5.Qafqazda çay; 7.Özünəməxsus öljazma, imza; 8.Uk-

raynanın tərkibində yarımada; 10.Həftəlik ictimai-siyasi qəzet. 12.Kimyəvi birləşmələrin şüa vasitəsilə ayrılması; 14.Gerçək görüntünün rəqəmli surətini yaratmaq üçün qurğu; 16.Fransız rəssamı, postimpressionizm cərəyanının yaradıcısı və görkəmli nümayəndəsi (1839-1906); 19.Bakıda qəsəbə; 20.RF-də şəhər; 24.Dini qadağa; 25.Mineral; 26.Azərbaycanda televiziya kanalı; 27.U.Şekspirin «Otello»sunda personaj.

Qəzetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Yuxarıdan aşağı:

1.Kömür (xan); 2.Retro; 3.Əlf (Qasimov); 4.Afrik; 5.Selenit; 6.Maestro; 9.Opera; 11.İLO; 13.Keşlə; 14.Flaqman; 15.Savanna; 17.Tri; 18.İntern; 21.Rəqib; 22.Manas; 23.Ftor.

Soldan sağa:

1.Kürdəxanı; 5.Som; 7.Metafora; 8.Alte; 10.Rios; 12.Ekspozat; 14.Fosgen; 16.Brutto; 19.Akvalanq; 20.Qrim; 24.Mone (Klod); 25.Pentaqon; 26.NBA; 27.Kontrabas.

Tərtib etdi: Rafael

idman

Avropa çempionatının qalibləri mükafatlandırıldı

İyun ayının 18-23 tarixlərində Çernoqoriyanın Bar şəhərində yeniyetmə güləşçilərin, iyulun 2-7-də isə Makedoniyanın Skopje şəhərində gənclərin Avropa çempionatı keçirilib. Hər iki çempionatda Azərbaycan güləşçiləri tam heyətlə iştirak edərək, ölkəmizi uğurla təmsil ediblər.

İyulun 10-da Vergilər Nazirliyində Avropa çempionatında medal qazanmış yeniyetmə və gənc güləşçilərin mükafatlandırılması mərasimi keçirilib. Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Güləş Federasiyasının I vitse-prezidenti, FİLA İcraiyyə Komitəsinin üzvü Namiq Əliyev ölkəmizdə bu idman növünün böyük inkişaf yolu keçdiyini və bu sahədə daha böyük nailiyyətlərin əldə olunması üçün federasiya tərəfindən daim gərgin iş aparıldığını qeyd edib: «Hər bir idman növünün inkişafı üçün müəyyən vaxt gərkdir. İdmançıların yetişdirilməsi və uğurlara nail olunması üçün səbrlə, eyni zamanda məhsuldar əmək sərf etməklə ciddi işləmək lazımdır. Hazırda ölkədə güləş idmanına gənclərin marağı çox böyükdür. Bu gün respublikada 40 minə yaxın gənc bu idman növü ilə məşğul olur və onların sayı gündən-günə artır. Lakin bütün uğurlara baxmayaraq, ağır çəkili güləşçilərlə bağlı hələ də müəyyən problemlər var. Ümidvər

niq ki, bu yöndə apardığımız məqsədyönlü işlər tezliklə öz bəhrəsini verəcək. Aşağı çəkili güləşçilərimiz arasında isə böyük rəqabət var».

N.Əliyev ilk dəfə olaraq ölkənin həm yeniyetmə, həm də gənclərdən ibarət komandasının Avropa çempionu adına layiq görülməsinin çox böyük nəticə olduğunu bildirib: «Yeniyetmə güləşçilərimiz ümumilikdə 15 medal qazanıblar ki, bunlardan 6-sı qızıl, 2-si gümüş, 7-si bürünc olub. Gənclərdən ibarət yığma komandamız isə Avropa çempionatını 4-ü qızıl, 4-ü gümüş, 5-i isə bürünc olmaqla 13 medalla başa vurub».

Tədbirdə Gənclər və İdman

Nazirliyinin nümayəndəsi Tofiq Eyvazov və Güləş Federasiyasının baş katibi Əjdər Cəfərov çıxış edərək idmançılarımızı təbrik edib, uğurlarının davamlı olmasını arzulayıblar.

Sonra mükafatlandırma mərasimi keçirilib.

Xatırladaq ki, yeniyetmə güləşçilərimizdən qızıl medalı komandamıza sərbəst güləş üzrə Məhəmməd Əliyev (58 kq), Teymur Məmmədov (63 kq), Abdullmuslim Muxuddinov (69 kq) və Nurməhəmməd Hacıyev (85 kq), yunan-roma güləşi üzrə isə Sonan Əlimirzəyev (63 kq) və Soslan Fanziyev (85 kq) qazanmışlar. Yalnız final görüşündə uduzan yunan-Roma güləşçiləri

miz Mikayıl Rəhmanov (50 kq) və İslam Abbasov (76 kq) gümüş medalla layiq görülməklər. Sərbəst güləş üzrə Fazil Həsənov (46 kq), Mahir Əmiraslanov (50 kq), Vurğun Əliyev (54 kq), Şamil Sadullayev (76 kq), qadın güləşi üzrə Türkan Nəsirova (43 kq), yunan-Roma güləşi üzrə isə Seymur Hüseynov (42 kq) və Niyazi Məmmədov (54 kq) bürünc medal qazanıblar.

Gənclərdən ibarət yığma komandamızda isə yunan-Roma güləşi üzrə Sakit Quliyev (55 kq), sərbəst güləş üzrə Ruslan Surxayev (55 kq), qadın güləşi üzrə Pətimat Baqomedova (51 kq) və Səbir Əliyeva (72 kq) qızıl medal qazanıblar. Yunan-Roma güləşi üzrə Elman Muxtarov (60 kq), sərbəst güləş üzrə Ruslan Qasımov (50 kq), Hacımurad Ömər (66 kq) və Bəxtiyar İsmayıllı (74 kq) gümüş medal alıblar. Bürünc medallara isə yunan-Roma güləşi üzrə Ramiz Məmmədov (50 kq), Ruhin Mikayilov (66 kq), Orxan Nuriyev (84 kq), sərbəst güləş üzrə Əhməd Əliyev (60 kq) və Əli Maqomedabirov (120 kq) sahib olublar.

Güləşçilərimiz 12 medal qazanıblar

İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində sərbəst, yunan-Roma və qadın güləşi üzrə böyük turnir arasında «İspaniya Qran-pri»si beynəlxalq turniri keçirilmişdir.

Yarıqlarda sərbəst və yunan-Roma güləşi üzrə böyüklərdən ibarət yığma komandalarımız iştirak etmişlər. Güləşçilərimiz ümumilikdə 7 qızıl və 5 gümüş medal qazanmışlar. Yunan-Roma güləşi yarışlarında komandamız 4 qızıl və 2 gümüş medala sahib olmuşlar. Rövşən Bayramov (55 kq), Orxan Əhmədov (60 kq), Həsən Əliyev (66 kq) və Saman Təhmasibi (84 kq) fəxri kürsünün ən yük-

sək pilləsində qərarlaşmışlar. Elçin Əliyev (55 kq) və Vitali Rəhimov (66 kq) finalda öz həmyerlilərinə uduzaraq gümüş medalla kifayətlənmişlər.

Sərbəst güləş yarışlarında güləşçilərimiz 3 qızıl və 3 gümüş medal qazanmışlar. Ruslan Dibirhacıyev (66 kq), Xətəq Qazıyev (96 kq) və Aslan Dzebişov (120 kq) bütün rəqiblərdən üstün olaraq çempionluğu bayram etmişlər. Əşrəf Əliyev (74 kq), Məhəmməd Xatirəyev (84 kq) və Şərif Şərifov (96 kq) gümüş medala sahib olmuşlar. Həm sərbəst, həm də yunan-Roma güləşçilərimiz komanda hesabında ikinci pillədə qərarlaşmışlar.

Şəhriyar Məmmədیارov «Qran-pri»nin qalibi oldu

Pekində kişilər arasında şahmat üzrə FİDE «Qran-pri» turniri başa çatıb.

Turnirdə Azərbaycanı təmsil edən beynəlxalq dərəcəli gromsmeyster Şəhriyar Məmmədیارov sonuncu - on birinci turda ağ fiqurlarla Boris Gelfand (İsrail) ilə qarşılaşıb. Oyun heç-heçə başa çatdısa da, Azərbaycan şahmatçısı 7 xalla FİDE «Qran-pri» turnirinin qalibi adını qazanıb.

Qeyd edək ki, turnirdə dün-

yanın 12 güclü beynəlxalq gromsmeysterləri -Sergey Karyakin (Rusiya), Veselin Topalov (Bolqarıstan), Aleksandr Morozoviç (Rusiya), Peter Leko (Macarıstan), Gata Kamski (ABŞ), Anish Giri (Niderland), Boris Gelfand (İsrail), Vasil İvançuk (Ukrayna), Hao Vang, Yue Vang (hər ikisi Çin) və Şəhriyar Məmmədیارov (Azərbaycan) qələbə uğrunda mübarizə aparırlar. İyulun 17-də başa çatacaq yarış 11 turdan ibarətdir.

mozaika

Orucluq və qidalanma

Ramazan ayında oruc tutanların sağlam şəkildə qidalanması olduqca vacibdir. İftarda diqqət yetirməyiniz lazım olan bəzi məqamlar var. Yay dövründə 17-18 saatlıq oruc tutmaq maddələr mübadiləsinin yavaşlaşmasına səbəb olur. Bundan əlavə, orqanizmə yağın asan yığılması və həzm prosesinin dayanmasına şərait yaranır. Ona görə də oruc tutarkən aşağıdakıları nəzərə almağınız məsləhət görülür:

- İmsakda - səhər obaşdan yeməyə mütləq qalxmaq lazımdır. Çünki yayda aclıq müddəti uzun olur, bədən normadan daha az enerji xərcləyir. İmsakda zülallı qidalara diqqət yetirin. Süd, yumurta, pendir və s. qidalar qəbul edə bilərsiniz.

- İmsak zamanı qandakı şəkərin tarazlığını pozmayan meyvələr yemək faydalıdır. Şaftalı, alma, turş alça kimi sərt və şirin olmayan meyvələr məsləhət görülür.
- İmsakdan dərhal sonra yatmaq lazım deyil. Ən azı yarım saat gəzintmək pis olmaz.
- Orucu açıdıqdan sonra dərhal qida qəbuluna başlamayın. 10 dəqiqə fasilə vermək və ya namaz qılmaq məsləhətdir.
- İftarda təmiz buğda çörəyi məsləhət görülür. Qızardılmış qidalardan çəkinmək lazımdır. Ət yemək faydalıdır. Həftədə iki dəfə balıq və ya toyuq yemək olar.
- Suyu yeməklə birlikdə deyil, yeməkdən 15-20 dəqiqə sonra için.

sağlam həyat tərzi

Suyun içinə bir neçə yarpaq nano ata bilərsiniz.

- Ramazanda edilən səhvlərdən biri iftardan dərhal sonra şirniyyat yeməkdir. Desert qidaları orucu açandan 1,5-2 saat sonra qəbul etməkdə düzgündür.

- Şərabətli və xəmirəndən hazırlanan desertlərdən çox istifadə məsləhət deyil. Onun yerinə südlü və ya meyvəli şirniyyat, meyvə salata daha məqsəduyğundur.

- İftar süfrəsində çobanyastığı çəyi və mineral suların istifadə edib bilərsiniz.

- Şəkər xəstəliyi olanlar, təzyiqləndirici dərmanlar və ürək xəstəliyi olanların müxtəlif növ şəkərli oruc tutmalarıdır.

Seriallara baxmağın xeyri oldu

tam ciddi

Rusiyanın Çelyabinsk şəhərində yaşayan 15 yaşlı Angelina Kim sevimli seriallarına baxaraq Koreya, Çin, yapon və ingilis dillərini öyrənib. O, xəstə atasına yardım etmək və işə düzəlmək üçün dilləri öyrəndiyini deyib.

Anası xeyli övvəl ölmüş Angelinanın yeganə valideyni xəstə atasıdır. Ata və qızı çox yoxsul yaşadıqlarından 15 yaşlı məktəbli dilləri öyrənmək qərarına gəlib.

O, «müəllif metodikasının» əsasını xarici seriallar və multiplikasiya filmlərinin təşkil etdiyini deyib.

«Daimi qeydiyyatda olmadığımızdan məktəbə gedə bilmirəm. 10-cu sinif bitirmişəm. Evdə oxumağa başladım. Əcnəbi dillər mənə daha çox maraqlandırır. Üç il övvəl atam ağır xəstəliyə tutuldu. Böyrəklərində daşlar əmələ gəldiyindən işdən çıxdı. Mən də çinli fəhlələrin tərəvəz becərdikləri plantasiyada tərçüməçi işləməyə baş-

ladım», - Angelina deyir.

Onun sözlərinə görə, dillərin müxtəlif öyrənilməsində ən çətin məqam tələffüz olub.

«Həyatım boyu yoxsulluqda, başqasının evində yaşamaq istəmirəm. Arzum var: universitetə daxil olmaq, beynəlxalq hüququ öyrənmək istəyirəm. Arzum çin olsa, atama yardım edəçək, onu sağaldacağam. Axı o, kiçik yaşlarımda mənə atmadı... Mən də onu tərk qoymayacağam. Hər gün yanımda olmasını istəyirəm», - o bildirib.

«Visa» yeni siyasətə başlayır

texnologiya

«Visa» ödəniş sistemi nağd pulla mübarizə aparmaq, mobil ödəniş xidmətlərini yeniləmək niyyətindədir. Məqsəd daha çox insanın nağdsız ödənişlərdən istifadə etməsinə nail olmaqdır.

«Visa» bu ilin sonuna kimi hər ay təkcə Avropada 50 milyard kontaktsiz ödəniş həyata keçirəcəyini proqnozlaşdırır. «Visa Mobile Business» şirkətinin rəhbəri Sandra Alsetta bildirib ki, şirkət Avropa bazarına NFC çiplə-

ri ilə təchiz edilmiş və «Visa Pay Wave» və «Mobile Wallet» texnologiyalarını dəstəkləyən yeni nəsillə «Samsung» smartfonlarının gəlişini gözləyir. Onun sözlərinə əsasən, bu texnologiya ilə təchiz edilmiş kütləvi smartfonlar mobil bazarın artımına kömək etməlidir.

S.Alsetta hesab edir ki, bu gündəki mobil ödənişlərin inkişafını abunə avadanlığının yoxluğu ləngidirdi, lakin artıq bu problem həll olunur. Ekspertin sözlərinə əsasən, mobil ödə-

nişlər mikro-ödənişlər sahəsində ixtisaslaşan kiçik sahibkarlıq və mobil müəssisələr üçün faydalıdır.

Hazırda «Visa» bir neçə iri mobil operatorlarla mobil ödənişlərin inkişafı məqsədli ilə strateji tərəfdaşlıq proqramını həyata keçirir. «Visa»nın qiymətləndirmələrinə əsasən, hazırda Avropada satış nöqtələrində kontaktsiz ödənişlər həyata keçirmək üçün 853 min mobil terminal mövcuddur və ilin sonuna kimi bu göstəricinin 1 milyona qədər artacağı ehtimal edilir.

Dərbənd qalası

dayarlarımız

Böyük Qafqazın Calqan dağı silsiləsi Xəzərin təxminən üç kilometrliyində qurtarır və sahilboyu düzənlikdən ibarət dar keçid yaranır. Bu keçidi övvəllər Dərbənd səddi qapayırdı. Hələ eramızdan əvvəl VI əsrdə antik müəlliflər Midiya sərhədlərini təsvir edərkən «Kaspi qapısı» adlı keçidi xatırlamışdılar. Sonralar ayrı-ayrı qaynaqlarda «Xəzər qapısı», «Alban qapısı», «Hun keçidi», «Qafqaz qapısı», «Dərbənd qapısı» kimi müxtəlif adlar daşmış həmin keçidin qədim dövr və orta əsrlərdə böyük hərbi-strateji əhəmiyyəti olmuş, onu əldə saxlamaq bu regionun dövlətlərinin həmişə diqqət mərkəzində dayanmışdı. Hunların ən güdrətli çağında - Avropanın yarısını fəth etdikləri V əsrdə onlara qarşı yaradılan Dərbənd səddi Dərbənd qalası və Dağbandan ibarətdir. Narınqalının cənub-şərq bucağından başlayan Dağbarı meşəlik və yağanlı keçilməz dağlarla qərbə - Qafqaz dağlarının zirvə, düz və keçidlərinə doğru uzanırdı. Bu nəhəng istehkamin qalıqlarının uzunluğu indi 40 km-dən çoxdur. Qala kənd, qala, qalaça, uzun divarlar, qüllə, bürç və xəndəklərdən ibarət olan Dağbarı bütün ətraf ərazini nəzarət altın-

arasında bu adla tanınmağın bir səbəbi onun hərbi-strateji baxımdan çox məsuliyyətli bir yerdə keçidi qapayan iki paralel divar arasında yaranmış möhkəm qapı-şəhər olması idi. El yaddaşında, eləcə də səyyahların yol yazılarında Dərbənd Dədə Qorqudun dəfn edildiyi müqəddəs yer kimi də anılır.

1971-ci ildən etibarən Dərbənd ərazisində aparılan arxeoloji qazıntılar bu qədim şəhərin iqtisadi həyatına dair məlumatları tamamlayır. Qazıntılar nəticəsində iki hissədən - içqala (kuhendiz) və şəhərin özündən (şəhəristan) ibarət olan orta əsrlər Dərbəndinin strukturu müəyyən edilmişdir. Dərbəndin müdafiə istehkamları kompleksində Narınqala içqalası xüsusi yer tuturdu. İçqalının mədəni təbəqələrinin ümumi qalınlığı 10 metrə çatır. Şəhərin içqalasının şimal-qərb hissəsində orta əsr xan sarayı kompleksinə aid ümumi sahəsi 85 m² olan dörd bina aşkar edilmişdir. Çoxlu ocaq və təndirlər, daş özlülər üzərində yaxşı qalmış buruqvan oyma

da saxlayırdı. Onun quruluşu az qüvvə ilə böyük qoşun hissələrinin hücumlarının qarşısını kəsməyə imkan verirdi.

Dərbənd qalası ilkin orta əsrlərin Azərbaycan istehkam tikintisinin şah əsəridir. İnşaat texnikasının yüksək səviyyəsinə, rəngarəng relyefə uyğun planlaşma-məkan quruluşuna, memarlıq kütlələri, biçimlərinin emosional təsir gücünə görə Dərbənd şəhəri tikinti və şəhərsalma sənətimizin görkəmli uğuru idi. Dəmirqapı Dərbənd - el

naxışlarla bəzədilmiş ağac sütunlar və biçmiş kərpicdən dekorativ oymalı kvadrat sütun üzə çıxarılmışdır. Beşinci komplekslə bağlı təbəqədən XI-XII əsrlərə aid çoxlu şirli və şirsiz keramika, memarlıq detalları, şüşə və metal məmulat, o cümlədən şüşə bilərziklər, gözəl naxışlanmış xırd sümüklər, bəzək əşyaları və silahlar, içərisində bəzi hallarda Çin möhürlərinə oxşar möhürləri olan yüksək keyfiyyətli çini fincan və piyalələr və s. tapılmışdır.

Müdrüklər deyib ki...

«Mən mələk deyildim, ancaq həmişə insan olmağa can atdım».

Çarli Çaplin (1889-1977)

